

Türkiye’de Çevre Vergilerinin Yargıtay ve Danıştay Kararları Çerçevesinde Değerlendirilmesi ¹

Alper KARA ² - Onur EROĞLU ³

Başyuru Tarihi: 28.06.2024

Kabul Tarihi: 29.11.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz

Çevre, küresel kamusal mal olarak kabul edilmektedir. Çevrede oluşacak kirliliğin ve zararın giderilmesi için ortaya atılan etkili politikalardan biri vergi politikasıdır. Bu politika içerisinde yer alan araçlardan biri de çevre vergileridir. Bu çalışma çevre vergilerinin genel bilgisi, kuramsal çerçevesi, uygulaması ve hukuki önemini içeren bir çalışmadır. Bu çalışmada çevresel vergilerin mahkeme kararları eşliğinde incelenip analiz edilmesi ve yaşanan uyuşmazlıkların tespit edilip bu uyuşmazlıkların çözülmesi için öneriler sunulması amaçlanmaktadır. Çalışmada nitel yöntem araştırma metodolojisi ve doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda Danıştay ve Yargıtay’a ait çevre vergileri ile ilgili 30 adet dava incelenmiştir. Bu davalarda mükerrer vergileme, sebepsiz zenginleşme, vergi miktarında hata, vergileme ilkelerine aykırı olma konularında uyuşmazlıklar yaşandığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mali Hukuk, Çevre, Küresel Kamusal Mal, Çevre Politikası, Çevre Vergileri, Çevresel Vergi Uyuşmazlıkları

Atıf: Kara, A. ve Eroğlu, O. (2024). Türkiye’de çevre vergilerinin yargıtay ve danıştay kararları çerçevesinde değerlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(4), 1835-1864.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, alperkara958@gmail.com, ORCID: 0009-0000-3940-9426

³ Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, onur_eroğlu@beun.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0387-9431

Evaluation of Environmental Taxes in Turkey Within the Framework of the Supreme Court and Council of State Decisions

Alper KARA⁴ - Onur EROĞLU⁵

Submitted by: 28.06.2024

Accepted by: 29.11.2024

Article Type: Research Article

Abstract

The environment is considered a global public good. One of the effective policies put forward to eliminate pollution and damage to the environment is tax policy. One of the tools included in this policy is environmental taxes. This study is a study that includes general knowledge, theoretical framework, application and legal importance of environmental taxes. In this study, it is aimed to examine and analyze environmental taxes in the light of court decisions, to identify the disputes and to offer suggestions for resolving these disputes. Qualitative method research methodology and document analysis method were used in the study. In this context, 30 cases regarding environmental taxes belonging to the Council of State and the Supreme Court were examined. In these cases, it was determined that there were disputes regarding double taxation, unjust enrichment, error in tax amount, and violation of taxation principles.

Keywords: *Financial Law, Environment, Global Public Good, Environmental Policy, Environmental Taxes, Environmental Tax Disputes*

⁴ Zonguldak Bulent Ecevit University, Graduate School of Social Sciences, Public Finance Master's Student With Thesis, alperkara958@gmail.com, ORCID: 0009-0000-3940-9426

⁵ Zonguldak Bulent Ecevit University, Faculty of Economics and Administrative Science, Department of Public Finance, onur_eroğlu@beun.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0387-9431

Giriş

Çevre küresel kamusal mal niteliği taşımaktadır ve yaşanan sorunlarla politikalar aracılığı ile mücadele edilmektedir. Çevre ile ilgili uygulamaların yapılabilmesi için uluslararası anlaşmalar dikkate alınmaktadır. Çevrede insan kaynaklı faaliyetler sonucu kirlenmeler yaşanmaktadır. Bu kirlenmeler sonucunda çevresel sorunlar meydana gelmektedir. Yaşanılan kirlenmelerden taraflar olumlu ya da olumsuz şekilde etkilenmektedir. Bu durum dışsallık olarak adlandırılır ve negatif ve pozitif dışsallık olmak üzere iki başlık altında ele alınır. Çevrede oluşan kirlilik ve zararın önlenmesi için politikalar ve politika araçları geliştirilmiştir. Bu politikalar içerisinde vergi politikası yer almaktadır. Çevre vergileri, vergi politikası aracı olarak nitelendirilir. Çevre vergilerinin kapsamında vergiler, resimler ve harçlar yer almaktadır. Bu vergiler, çevre ile ilişki içinde bulunan mali yükümlülük konuları üzerinden alınmaktadır ve zorunlu ve karşılıksız ödemeler olarak nitelendirilmektedirler. Çevre vergileri taşıdıkları özellikler itibarıyla çevre kirliliğini önleyici ve çevreyi koruyucu etkiler oluşturmaktadır. Ülkemizde de çevrenin korunması amacıyla vergiler, resimler ve harçlar alınmaktadır. Bunlar; çevre temizlik vergisi, plastik poşet vergisi, özel tüketim vergisi, katı atık vergisi, atıksu bedeli, konaklama vergisi, depozito iade sistemi, çevre katkı payı ve idari para cezalarıdır. Ancak ülkemizde uygulanan çevresel vergiler daha çok mali amaca hizmet etmektedir.

Çalışmada sırasıyla çevresel kavramlar teorik olarak ele alınmış, ülkemizde uygulanan çevre temelli vergilerden bahsedilmiş, literatürden elde edilen verilere yer verilmiş, uygulanan yöntemler detaylıca açıklanmış, incelemeler sonucu elde edilen veriler ile tarafımızca sunulan önerilere bulgular ve tartışma kısmında yer verilmiştir. Çalışmadan yapılan çıkarım ve katkılar sonuç bölümünde yer almaktadır.

Bu çalışma çevre vergilerinin genel bilgisi, kuramsal çerçevesi, uygulaması ve hukuki önemini içeren bir çalışmadır. Bu çalışmada çevresel vergiler mahkeme kararları eşliğinde incelenip analiz edilmiştir. Yaşanan uyuşmazlıklar tespit edilmiş ve kategoriler haline getirilmiştir. Son olarak uyuşmazlıkların çözümü için öneriler sunulmaktadır.

Çevresel vergilerin mahkeme kararları eşliğinde incelendiği çalışmaların ulusal literatürde neredeyse yok denecek kadar az olması nedeniyle bu çalışmanın yapılması ulusal ve uluslararası alana yeni kavramlar, öneriler getirecek ve konunun kapsamının genişletilmesine sebep olacağından dolayı diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Çevre Vergilerinin Teorik, Politik ve Hukuki Altyapısı

Çevre Vergilerinin Açıklanmasına İlişkin Teorik Çerçeve

Bu başlık altında öncelikle çevre kavramı açıklanmış, sonrasında çevrenin kamusal mal olarak değerlendirilmesi hakkında bilgi verilmiştir. Son olarak dışsallık kavramı ele alınmıştır.

Çevre ve çevre sorunları

Çevre Türkçe kökenli bir sözcüktür. Sözlükte ortam, civar, mıntika, etraf, kenar, bölge, çember veya durum olarak tanımlanır (Kaypak, 2013, s. 18). Çevre kelimesi anlamı bakımından incelendiğinde tüm canlı varlıkların doğdukları ve yaşadıkları, hayatları boyunca ilişkiler ve etkileşimler içinde buldukları ekonomik, kültürel, sosyal, fiziki ve biyolojik ortam olarak tanımlanır (Demir ve Yalçın, 2014, s. 7). Çevre insan faaliyetleri sonucu kirlenmektedir. Bu faaliyetler ise kimyasal, fiziksel, nükleer ve gürültü çıkaran faaliyetler olarak tanımlanmaktadır (Ağacan, 2014, s. 19). İnsanlar çevre ile sürekli etkileşimindedir. Çeşitli ihtiyaçların karşılanması amacıyla insan ve çevre birbirinden etkilenmiş ve insanlar çevreye bilinçli ya da bilinçsiz şekilde birçok zarar vermişlerdir (Aydın ve Göze Kaya, 2022, s. 204). İnsanların çevreye verdikleri zararlar sonucunda ortaya çıkan çevresel sorunlar aşağıda detaylı bir şekilde belirtilmiştir.

Bu sorunlar; yeraltı suyunun kalitesinin değişmesi, iklim değişiklikleri, kentsel atıklar, kentsel hava kalitesi, toprak erozyonu, seller, kuraklıklar, fırtınalar, gürültü, dalga boyu 8-10 metreden uzun radyasyonlar, biyolojik çeşitlilikte meydana gelen kayıplar, sanayi kazaları, içme suyu temini ve güçlükleri, denizlerin kirletilmesi, ormanların yok edilmesi, kültürel mirasın kaybı, sıcak su kirliliği, tarım alanındaki kayıplar, çölleşme, nükleer atıklar, nükleer kazalar, sulak alanların kurutulması, toprakların aşırı ve yoğun kullanılması, deniz seviyesinin yükselmesi, yüzeysel suların mikrobiyolojik kirlenmesi, havada bulunan dayanıklı toksin maddeler, dayanıklı organik bileşiklerin canlılarda birikimi, çevreye zarar verecek tehlikeli atıkların taşınması ve depolanması, atıkların imhası, enerji ihtiyacının giderilmesi ve üretim sırasında ortaya çıkacak risklere ve kirliliklere karşı alınan güvenlik önlemleri, sismik faaliyetler ve volkanlar şeklindedir (Kete, Aydın ve Kaya, 2017, s. 169). Avrupa Birliği İstatistik Birimi ise çevre ile ilgili faaliyetleri ekonomik şekilde ele almış ve bu faaliyetler sonucunda ortaya çıkan sorunları, ulaştırma araçları ve hizmetleri, hava ve su emisyonları, enerji tüketimi, ozon delici maddeler, atık yönetimi, gürültü kirliliği, balık stokları, arazi, su, orman, yaban ve toprak hayatı, su kirliliği yaratan kaynaklar şeklinde belirtmiştir (Çelikkaya, 2011, s. 99).

Kamusal mal olarak çevre

Çevre, küresel kamusal mal olarak kabul edilmektedir. Çevrede yaşanılacak olumsuz gelişmelerin çözümü de küresel mal olarak kabul edilir ve ortak hareket edilerek çözülmesi gerekmektedir. Günümüze bakıldığında dünyadaki tüm ülkelerin çevresel problemler nedeniyle sorunlar yaşadığı görülmektedir. Yaşanan küreselleşme nedeniyle bu kavram uluslararası boyut kazanmıştır. Yaşanılan sorunlarla mücadele etmek için küresel çevre politikaları uygulanmaktadır. Bu politikaların uygulanmasında devletlerin büyük bir görev üstlendiği görülmektedir. Devlet, egemenlik gücünü kullanarak çevre sorunlarını önlemede mali araç olarak görülen vergileri toplamakla ve ilgili yerlere kullanmakla yükümlüdür (Güven ve Bozdoğan, 2018, s. 5). Bu mallara yönelik uygulamalar ise yapılan anlaşmalar ile sağlanmaktadır. Günümüzde küresel kamusal mallara ilişkin imzalanan anlaşmalardan en önemlileri Kyoto ve Montreal Protokolleridir. Bu anlaşmalar birçok ülke tarafından imzalanmış, kabul görmekte olan anlaşmalardır ve etkin bir şekilde uygulanmaktadır (Ortaç, 2004, s. 83). Bu anlaşmalara aşağıda detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

Kyoto protokolü

1997 yılında kabul edilen Kyoto Protokolü, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin uygulanması için gerekli hedef ve politikaları belirlemiştir. Sanayisi gelişmiş olan 40 ülkenin emisyonlarının 2008-2012 yılları arasında 1990 yılı seviyelerine kıyasla en az % 5 oranında azaltılması gerekmektedir. İnsan aktivitesinin dahil olduğu altı sera gazı bu protokolün kapsamına dahil edilmiştir. Bunlar; karbondioksit, metan, nitroz oksit, hidroflorokarbon, florokarbon ve kükürt heksaflorürdür. Ülkelerin belirlenen hedeflere ulaşabilmesi için üç temel mekanizma bulunmaktadır. Bu mekanizmalardan ilkinde ülkeler protokol kapsamında belirlenen sera gazı emisyonu miktarı kadar Tahsis Edilen Miktar Birimi almaktadırlar. Bu birim ülkeler arasında satışa konu olabilir. İkinci ve üçüncü mekanizmalar ise (Temiz Kalkınma Mekanizması ve Ortak Uygulama), ülkelerin ticareti yapılabilir karbon kredisi verilmesi karşılığında kendi ulusal bölgeleri dışındaki emisyon azaltımlarını finanse etmelerine olarak tanır (Protokol, 1997, s. 32-33).

Montreal protokolü

Montreal Protokolü, ozon tabakasını incelten maddelere ilişkin olarak imzalanan bir anlaşmadır. Taraflar bu anlaşma sayesinde belirlenen konularda bilgi alışverişi yapmayı kabul ettiler. Bu konular, tamamen kanıtlanmış yasa dışı ticaret vakalarını Sekretarya'ya rapor ederek kontrol altındaki maddelerin yasa dışı ticaretini önlemek ve tarafların yapabildiği ölçüde yasa dışı ticaret durumları hakkında bilgi sağlamaktır. Tarafların 14' üncü toplantısında, ozon tabakasını incelten maddelerin ticaretinin izlenmesini iyileştirmeyi ve bu maddelerin zamanında ve sorunsuz bir şekilde aşamalı olarak sona erdirilmesi için bu maddelerin yasa dışı ticaretinin

önlenmesini amaçlayan eylemlerin önemini vurgulayan kararlar alınmıştır. Tarafların 31' inci toplantısında yukarıda belirtilen hususların dışında tam olarak rapor verme, kontrol altındaki maddelerin yasa dışı üretimi, ithalat, ihracat ve tüketimi tespit etme ve önleme için harekete geçmeye dair kararlar alınmıştır (Protokol, 1987, s. 1).

Dışsallıklar

Dışsallık kavramı olarak ilk kez A. Smith tarafından, teori olarak ise A. Marshall tarafından ortaya atılmıştır. Bu kavram, gerçek veya tüzel kişilerin yapmış oldukları üretim veya tüketimden diğer kişi veya kuruluşların fayda ve maliyet açısından olumlu ya da olumsuz etkilenmesi anlamına gelir. Daha basit anlamıyla dışsallık bir kişinin yapmış olduğu eylemlerin karşı tarafın refahında dönüşü olmayan etki yaratmasıdır (İnan, 2018, s. 85). Dışsallıklar, pozitif ve negatif dışsallıklar olmak üzere iki başlık halinde ele alınmaktadır.

Pozitif dışsallık kavramı bir üretim ya da tüketimden, bu üretim ya da tüketimle doğrudan alakası bulunmayan üçüncü şahısların sağladığı fayda olarak tanımlanmaktadır. Örneğin aşı olan bireylerin hastalık konusunda kendilerine faydaları olduğu gibi hastalığın yayılması konusunda aşı olmayan bireylere de faydası bulunmaktadır. Burada aşı olmayan bireylerin sağladığı fayda pozitif dışsallık olarak adlandırılır (Özbiçli, 2020, s. 74).

Negatif dışsallık kavramı dışsallığı yayan tüketici veya üreticilerin, tüketim veya üretimle ilişkili olan bazı maliyetlere katlanmaması anlamına gelmektedir. Örneğin sigara içen birisi sigarayı satın alarak maliyetine katlanır. Ancak pasif içici konumunda olan birisi maliyetine katlanmadan bu durumdan zarar görmektedir. Bu durum negatif dışsallık olarak adlandırılır (Savaşan, 2020, s. 231-232).

Çevresel Politikalar

Bu başlık altında çevre vergilerine ilişkin politikalar ele alınmıştır. Doğal kaynakların aşırı tüketimi sonucu oluşan çevresel kirlilik ve ağır tahribatın önlenmesi için geliştirilen politikalara aşağıda yer verilmiştir.

Vergi politikası

Kirliliğin önlenmesi ve çevre koruma politikalarının uygulanması açısından etkin ve verimli politikalarından birisi vergi politikasıdır. Bu politika içinde yer alan araçlardan birisi çevresel vergi uygulamalarıdır. Bu tür vergiler kirlilik azaltımının sağlanması için daha düşük maliyet metodu sunarlar ve maliyetleri en aza indirmeye yönelik yaklaşım sergilerler. Burada uygulanan vergi politikası ekonomik birimleri daha akılcı hareket etmeye teşvik ederek kirliliğin azalmasına neden olacaktır (Çataloluk, 2014, s. 30).

Sübvansiyon politikası

Sübvansiyonların temel amacı maliyetleri hem üreticiler hem de tüketiciler açısından düşürmektir. Çevresel kaynakların korunması açısından işlevi ise çevre politikalarının uygulanmasıdır. Çevresel sübvansiyonların asıl amacı eskimiş ve fazla kirlilik üreten uygulamaların ve teknolojilerin kullanımının sonlandırılarak yerine yeni ve gelişmiş teknoloji kullanımını özendirilmesidir. Bu sayede çevreye duyarlı üretim ve tüketim yapılması sağlanmaktadır. Örnek olarak çevresel eğitimler verilmesi ve makine ve teçhizat alımı gösterilebilir (Kayaer, 2013, s. 134).

Düzenleme ve standartlar

Bu politikanın temel amacı kirlilik yayan faaliyetin sınırlandırılması, buna karşılık birtakım yasaklar ve standartlar getirilmesidir. Bu düzenlemeleri yapma yetkisi kamuya aittir. Kamu, üretim ve tüketim faaliyetleri sonucu oluşan çevre kirliliğini önlemek için yurt içinde üretilip tüketilen mal ve hizmetlere yönelik standartlar

geliştirebilir. Geliştirilen standartlar genellikle sağlık, güvenlik ve çevre koruma üzerinedir (Gül ve Ekinci, 2015, s. 3).

Çevre Temizliği İçin Kamusal Düzenleme Aracı Olarak Vergiler

Çevre vergileri, çevre ile ilişkisi bulunan mali yükümlülük konuları üzerinden alınmakta ve zorunlu, karşılıksız ödemeler olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca sunulan hizmetin karşılığı olarak alınmakta olan resim ve harçların toplamını da içine almaktadır. Verilen tanımdan anlaşılacağı üzere çevre vergisi kavramı, vergileri, resimleri ve harçları bir bütün olarak kapsamaktadır (Çelikkaya, 2011, s. 98). OECD'nin çevre vergileri ile ilgili yaptığı tanıma göre bu vergiler genellikle hükümete, belirli çevresel açıdan önem arz eden vergi matrahlarından alınmakta olan zorunlu ve karşılığı bulunmayan ödemeler olarak tanımlanır. Bu tanım AB Komisyonu tarafından da kullanılmaktadır (Sezer ve Dökmen, 2018, s. 164).

Çevre vergileri çevrenin korunması ve çevre kirliliğinin sebep olduğu zararların etkisinin en aza indirilmesi için uygulamaya konulmuşlardır. Çevre vergilerinin temel amacı çevresel değerlerde ve ekolojik dengede meydana gelen tahribatların önlenmesi, çevrede yaşanan bozulmaların giderilmesi, çevrenin düzenlenmesi ve kirliliğin önlenmesidir (Ertekin ve Dam, 2020, s. 69).

Çevre vergilerinin etkileri

Çevre vergileri taşıdıkları özellikler nedeniyle çevrede oluşacak kirliliği önleyici ve çevrenin korunmasına yönelik toplumsal etkiler oluşturabilir. Bu etkiler aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir (Küçükaya, 2008, s. 4-7; Yeniçeri, 2020, s. 219):

- Çevreye zararı bulunan malların, hizmetlerin veya faaliyetlerin maliyeti üzerinde arttırıcı bir etkiye sahiptir.
- Üretici ve tüketici için çevreye zararlı faaliyetler üzerinde caydırıcı etkiye, zararlı olmayan faaliyetler üzerinde ise teşvik edici etkiye sahiptir.
- Vergiler üzerinde sadeleştirme ve değişim sağlar. Bu sebeple toplumun çevre ile ilgili duyarlılığı artacaktır.
- Teşvik aracı olarak üreticilerin yeni üretim teknikleri geliştirmesini sağlayarak teknolojik gelişmeler üzerinde de etkiye sahiptir.
- Gelir arttırıcı etkileri vardır. Bu etkiler işgücü ve sermaye üzerindeki vergi yükünü azaltmaya yardımcı olur.
- Yapısal değişiklikler ve inovasyon için teşvik edici görevde bulunabilir.
- Çevre açısından ciddi derecede tehlike arz eden atıklara mücadele aşamasında koruyucu ve önleyici bir politika aracı olarak kullanılabilir.

Yukarıdaki maddeler üzerinden örnek verecek olursak, AB ve OECD ülkelerinde çevre vergileri üzerine konuldukları mal ve hizmetlerin maliyetinin artmasına sebep olarak üretici ya da tüketiciyi zararlı olmayan diğer faaliyetlere yönlendirir ve teknolojik gelişmeyi de teşvik eder. Bu ülkelerdeki vergilerin temel amacı yönlendirmek ve denetlenmek olarak belirtilir. Mali amaç ikinci planda tutulmaktadır. Türkiye'de bulunan çevre vergilerinin ise birincil amacı mali amaç olarak nitelendirilir. Yönlendirme ve denetleme amacı ikinci planda tutulmaktadır (Yapıcı ve Tüğen, 2019, s. 27).

Türkiye’de Çevre Kirliliğini Önlemeye Yönelik Uygulanan Çevresel Vergiler

Çevre Temizlik Vergisi

Bu vergi, Belediye Gelirleri Kanunu’nun Mükerrer 44’üncü maddesinde yer almaktadır. “Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde bulunan ve belediyelerin çevre temizlik hizmetlerinden yararlanan konut, iş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalar çevre temizlik vergisine tabidir.” Bu vergi doğrudan uygulanır ve mükellefleri söz konusu binaları kullananlardır.

Çevre Temizlik Vergisi su tüketimi üzerinden alınmaktadır ve 2024 yılı vergi oranı konutlara ait su tüketiminde metreküp başına büyükşehir belediyelerinde 2,30 TL, diğer belediyelerde ise 1,70 TL olarak belirlenmiştir. İşyeri ve diğer şekilde kullanılan binalar için beş ayrı derece belirlenmiştir ve belirlenen derecelere göre hesaplanan vergi tutarına göre vergi ödemektedirler. Belirlenen oranlar büyükşehir belediyelerinde %25 artırımlı olarak uygulanmaktadır (Belediye Gelirleri, 1981).

Türkiye’de alınmakta olan Çevre Temizlik Vergisi, çevresel amaçlara hizmet etmektedir. Ülkemizde çevre sorunları ile ilgilenme görevi daha çok yerel yönetimlerde olduğundan bu verginin toplama yetkisi belediyelere bırakılmıştır. Vergide uygulanan tarife yapısının düşüklüğü elde edilen vergi gelirlerinin de düşük olmasına sebep olmaktadır ve çevresel hizmetlerin karşılanması konusunda yetersiz kaldığı görülmektedir (Satır Reyhan, 2014, s. 116). Tarifinin bütün belediyelerde ve büyükşehir belediyelerinde birim başına aynı miktarda belirlenmesi ancak buralarda bulunan çevresel hizmetlerin maliyetlerinin aynı olmaması bu verginin amacını tam olarak yerine getiremediği sonucunu doğurmaktadır (Şentürk, Eser ve Polat, 2015, s. 15).

Plastik Poşet Vergisi

Bu vergi, Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un Ek 11’inci maddesinde geri kazanım katılım payı ve Ek 13’üncü maddesinde poşet ücreti olarak yer almaktadır. Geri kazanım katılım payı poşetler için satış noktalarından, diğer ürünler için piyasaya sürenden ya da ithalatçısından alınmaktadır. İlgili kanunda belirlenen tutarın her yıl yeniden değerlendirilme oranında arttırılması öngörülmektedir. Poşet ücreti ise kaynakların verimli yönetilmesi ve plastik poşetlerden kaynaklanan kirliliklerin önlenmesi amacıyla satış noktalarında poşetlerin ücretli bir şekilde verilmesi demektir. Uygulanacak taban ücret ise 25 kuruş olarak belirlenmiştir (Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik, 2018).

Plastik poşet kullanımlarının vergilendirilmesi ile çevre üzerinde beklenen olumlu etki kısa vadede iyi sonuçlar vermektedir. Ancak uzun vadede bu yöntemin atıkla mücadele konusunda yetersiz kaldığı görülmektedir. Poşet ücretleri, insan davranışlarını etkileyecek şekilde belirlenmelidir. Belirlenecek ücret, alışveriş yapanların plastik poşet seçimini caydırıcı nitelikte olmalıdır (Turna, 2022, s. 256).

Özel Tüketim Vergisi

Bu vergi, Özel Tüketim Vergisi Kanunu’nda düzenlenmiştir. I, II, III ve IV sayılı listelerde yer alan malların ilk iktisabı, teslimi ve satışı sırasında bir defaya mahsus olmak üzere Özel Tüketim Vergisi ödenmektedir. Verginin mükellefi ve sorumlusu bu ürünün satışı yapan gerçek ve tüzel kişilerdir.

I sayılı listenin A ve B cetvellerinde petrol ve benzeri ürünler, II sayılı listede motorlu taşıtlar, III sayılı listenin A ve B cetvellerinde içecekler ve tütün ürünleri, IV sayılı listede ise bakım ürünleri ve elektronik eşyalar olduğu görülmektedir (Özel Tüketim, 2002).

Türkiye’de Özel Tüketim Vergisi’nin I sayılı listesinin çevre kirliliğine katkısı dolaylı bir şekilde olmaktadır. Burada örnek olarak akaryakıt fiyatının yükseltilerek tüketiminin azaltılması gösterilebilir. Bu vergide yakıtın çevreye verdiği zarar değil de tüketim miktarı dikkate alınır (Çelikkaya, 2011, s. 111). Akaryakıt ürünlerine olan talep oldukça fazladır ve burada uygulanan vergi sonucunda elde edilen vergi geliri de fazla olacaktır. Bu

nedenle akaryakıt üzerinden alınan vergilerde daha çok mali amaca önem verildiği görülmüştür. Çevresel amacı ikinci planda tutulmaktadır (Ertekin ve Dam, 2020, s. 84).

Katı Atık Vergisi

Bu vergi ülkemizde üç ayrı kanunda düzenlenmektedir. Bu kanunlar sırasıyla, Çevre Kanunu, Belediye Kanunu ve Büyükşehir Belediyesi Kanunu'dur. İlgili kanunlarda katı atık, üreticisi tarafından atılmak istenen ve toplumun huzuru ile özellikle çevrenin korunması bakımından, düzenli bir şekilde bertaraf edilmesi gereken katı atık maddeleri olarak tanımlanır. Bu maddeler üzerinden vergi toplama yetkisi yerel yönetimlere aittir ve toplanan vergi aşağıda belirtilen hizmetlerin finansmanı için kullanılmaktadır. Katı atık ile ilgili büyükşehir belediyelerinin ve ilçe belediyelerinin görevleri ilgili kanunun 7'nci maddesinde sıralanmıştır. Büyükşehir belediyesinin görevleri arasında katı atık yönetim planı yapmak veya yaptırmak, katı atıkların yeniden değerlendirilmesi, depolanması, bertaraf edilmesi, tesisler kurulması veya kurdurulması, deniz atıklarının toplanması, toplatılması ve arıtılması yer alır. Belediyelerin görevleri arasında ise yukarıda sayılan görevler dışında kalan görevleri yapmak, katı atıkları toplamak ve aktarma istasyonuna taşımak yer alır (Belediye, 2005; Büyükşehir Belediye, 2004; Çevre, 1983).

Ülkemizde katı atık ile mücadele konusunda imha tesislerinin sayılarının artırılması öncelikli hedefler arasındadır. Bu atıkların imha masraflarını karşılamak amacıyla ödenen bu vergi ile işletmelerin maliyetleri karşılanmaktadır. Ancak getirilen atık oranı ile tüm atıkların seviyesi karşılaştırıldığında getirilen atıkların seviyesinin düşük olduğu görülmektedir. Bu nedenle de verginin etkinliği sınırlı kalmaktadır (Tütüncü, 2012, s. 122). Ülkemizde su faturalarında tahsili yapılan bu vergi hem Çevre Temizlik Vergisi alınması hem de Katı Atık Vergisi alınması nedeniyle tartışmalara yol açmıştır. Ayrıca katı atığı olup olmamasına bakılmaksızın alınması da karşılaşılan bir diğer sorundur (Aydın ve Deniz, 2017, s. 450).

Atıksu Bedeli

İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'a istinaden toplanan bu bedel, büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunan ve bu belediyelere bağlı olarak kurulan su ve kanalizasyon hizmetleri için alınan bir ücrettir. Bu ücretlerin belirlenmesinde ise Atıksu Altyapı ve Eysel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik dikkate alınır. Verginin mükellefleri aboneler ve atık üreticileridir. Mükellefler belirlenen tarifelere göre faturalanan atıksu bedelini ödemekle yükümlüdürler. Belirlenen tarife sabit ücretli ya da değişken ücretli olabilmektedir. Ücretlendirmede atıksu sayacı olan yerlerde ölçüm değeri, olmayan yerlerde idarece belirlenecek atıksu miktarı esas alınır (Atıksu Altyapı ve Eysel Katı Atık, 2010; İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi, 1981).

Ülkemizde atık suların uzaklaştırılması hizmeti amacıyla alınan Atıksu Bedeli çevreye yönelik bir hizmettir. Toplumun daha sağlıklı ve sürdürülebilir olması konusunda önemli bir hizmet olarak görülmektedir (Acuner, 2014, s. 160). Çevre vergilerinin türleri bakımından önleyici vergiler kategorisine giren bu bedel günümüzde su faturaları içerisinde Çevre Temizlik Vergisi ve Katı Atık Bedeli ile üçüncü bedel olarak tahsil edilir (Bilgin ve Orkunoğlu, 2010, s. 81).

Konaklama Vergisi

Bu vergi, Dijital Hizmet Vergisi ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 9'uncu maddesinde düzenlenmiş ve Gider Vergileri Kanunu'na eklenmiştir. Vergi, konaklama amacıyla kullanılan, geceleme hizmeti ile hizmetle satışı yapılan ve tesis bünyesinde verilmekte olan diğer tüm hizmetler üzerinden alınır. Verginin konusunu motel, otel, apart otel, tatil köyü, yayla evi, dağ evi, misafirhane, pansiyon, kamping alanlarında sunulmakta olan geceleme hizmeti ve bu hizmetle birlikte sunulmakta olan ve tesis bünyesinde verilen beslenme, aktivite, eğlence hizmetleri ve ortak

alanların kullanılması oluşturur. Bu verginin oranı %2 olarak belirlenmiştir. Verginin mükellefi ise yukarıdaki hizmetleri sunanlardır (Dijital Hizmet Vergisi ile Bazı Kanunlarda, 2019; Gider Vergileri, 1956).

Konaklama Vergisi ile belediyelerin sorumluluk alanları içinde bulunan konaklama tesislerinde oluşan yoğunluğun getirdiği çevre temizliği, geri dönüşüm, kanalizasyon gibi hizmetlere yönelik talep artışına, bu vergi sayesinde karşılık verilebileceği düşünülmektedir. Yerel yönetimlerin bu harcamaları yapabilmesi için ek kaynak sağlayacak olan bu vergi ile hizmet arzı ve kalitesinin de artacağı ve bu konuda etkili bir araç olacağı düşünülmektedir (Uçar ve Bağrıaçık, 2021, s. 352-358). Ülkemizde konaklama hizmeti üzerinden alınan bu vergi ile konaklayanların aldığı hizmetler, yararlandığı olanaklar ve çevreye verdiği zararlar dikkate alındığında gayet adil bir vergi olduğu kabul edilmektedir. Fatura bedeli içinde sorunsuz ve kolay tahsil edilebilir olması da bu verginin etkinliğini arttırmaktadır (Doğan, 2017, s. 273).

Depozito İade Sistemi

Bu sistem, Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile düzenlenerek Çevre Kanunu'nda Depozito başlığı altında Ek 12'nci maddede yer almıştır. Bu sistem ile amaçlanan çevre kirliliğinin önlenmesidir. Bakanlığın belirleyeceği ambalajlar ve ürünler için depozito uygulaması zorunludur. Depozito kapsamında bulunan ürünlerin satışını yapanlar depozito uygulaması toplama sistemine katılım sağlamakla yükümlüdürler. Bu sisteme uyum sağlamayanlar idari para cezası ile cezalandırılırlar (Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik, 2018; Çevre, 1983).

Ülkemizde deniz ve karada oluşan çöplerin azaltılması için uygulanan bu sistem ile atıkların büyük ölçüde azaltılması, geri kazanılması veya dönüşümü, yok edilmesi amaçlanmaktadır. Bu hususlar üzerinde doğrudan etki oluşturabilecek mali tedbir niteliğinde olduğu ifade edilmektedir (Tunç ve Yıldız, 2024, s. 26).

Çevre Katkı Payı

Bu katkı payı, Çevre Kanunu'nun 18'inci maddesi uyarınca çevre kirliliğini önlemek, çevreyi iyileştirmek ve çevre ile ilgili yatırımları desteklemek amacıyla alınır. Kontrol edilme imkânı bulunan, dışarıdan alınması için izni bulunan yakıt ve atıkların CIF bedelinin %1'i, hurdaların CIF bedelinin %5'i ve büyükşehir belediyelerinin su ve kanalizasyon idarelerinin tahsil ettiği, su ve daha önce kullanılan suları uzaklaştırma bedelinin %1'i Çevre Katkı Payı olarak tahsil edilmektedir. Burada bahsedilen CIF bedeli masraflar, sigorta ve navlun ücretlerinden oluşmaktadır (Çevre, 1983).

Bu paydan elde edilen gelirler, atık su arıtımı, atıkların yok edilmesi ve atıkların geri kazanımı amacıyla kullanılan tesislerin gözetim, fizibilite, etüt, proje ve inşaat işlerinin desteklenmesi gibi amaçlar için kullanılır. Burada bu payın kanunda belirtilen amacına uygun hizmet ettiği görülmektedir (Aydın ve Deniz, 2017, s. 451).

İdari Para Cezaları

Çevre kirliliğini önleme amacıyla idari nitelikli olan bu cezalar Çevre Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 14'üncü maddesinde düzenlenmektedir. İlgili kanun maddesinde belirtilen cezalar, suçun çevreye verdiği zarar ile doğru orantılıdır. Çevreye verilen zarar arttıkça uygulanacak ceza miktarı da artış göstermektedir. Hava, su ve toprak gibi alanlarının kirletilmesi sonucu uygulanmakta olan cezalar herkese eşit şekilde uygulanmaktadır (Çevre Kanununda Değişiklik, 2006).

Çevre üzerine uygulanan idari para cezaları, çevreye negatif dışsallık yayan kişi veya işletmeler için maliyet unsuru olarak değerlendirilir ve caydırıcılık kavramı ön plana çıkmaktadır. İdari para cezaları çevre açısından onarıcı maliye politikası olarak değerlendirilir (Tabiloğlu, 2022, s. 30-31).

Literatür Taraması

Tursun (2010) yaptığı çalışmada çevre ve çevre hakkı kavramını Danıştay kararları eşliğinde incelemiştir. Çalışma nitel bir çalışma olup doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini Türkiye oluşturmaktadır. Çalışmada 86 adet yargı kararı incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda ülkemizde 1980 yılından itibaren çevre ile ilgili olarak fazlaca yasal düzenleme yapıldığı ancak çevre sorunlarının önlenmesinde etkili olmadığı hatta sorunlarda gittikçe artış olduğu gözlemlenmiştir. Danıştay kararları incelendiğinde ise kararların çevre hakkını ihlal ettiği ve çevresel değerlere zarar verir nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Verilen kararlar çevre lehine yasal boşlukların doldurulması ile ilgilidir. Öneri olarak idarelerin eylem ve işlemlerinde çevrenin korunması gerekliliği ile hareket etmesi, kamu yararının çevre lehine olması gerektiği, yasanın olumsuzlukları gidermek için yasal düzenlemeler yapması gerektiği ve uzun süreli davalarda çevreye daha fazla zarar gelmemesi için yürütmenin durdurulması kararı verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Öztürk (2015) yaptığı çalışmada çevre kavramını ve çevre hakkını Yargıtay kararları ışığında incelemiştir. Çalışmada nitel yöntem, doküman analizi kullanılmıştır ve 144 adet yargı kararı incelenmiştir. Yargıtay kararlarının çözümlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada çevre sorunlarına yönelik düzenlemeler Osmanlı Devleti'nden itibaren 2015 yılına kadar ele alınmış ve Osmanlı Dönemi'nde kanunda çevre hakkında düzenleme olmadığı görülmüştür. Cumhuriyet döneminde ise Medeni Kanun, Borçlar Kanunu ve Ceza Kanunu ile çevrenin korunması amaçlanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında çevre ile ilgili verilen Yargıtay kararları tam olarak çözümlenememiş ancak verilen kararların çevre lehine olduğu gözlemlenmiştir. Çevre hakkı tam olarak ülkemize 1982 Anayasası ile girmiştir. Çevre ile ilgili olan Yargıtay kararları incelendiğinde verilen kararların içtihat halini alamadığı tespit edilmiş ve bunun sebebinin sürekli değişen kanunlar olduğu sonucuna varılmıştır.

Erdoğan (2008) yaptığı çalışmada ise çevre politikalarını ulusal ve uluslararası olarak hukuk açısından değerlendirmiş ve çevre sorunlarını ele almıştır. Çevre politikalarını incelerken kanunlar bazında ele almış, bu kanunlar ise Çevre Kanunu, Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu olmuştur. Uluslararası düzeyde ise sözleşmeleri ve konferansları dikkate almıştır. Daha sonrasında çevre ile ilgili mahkeme kararlarına da yer verilmiştir. Çalışma bu yönüyle nitel bir çalışmadır. Çalışmada verilen bilgiler ve incelenen mahkeme kararlarının ışığında devletin, çevresel riskler konusunda bilgilendirme yapması, çevreye ilişkin hak ve özgürlükleri savunması ve etkin bir koruma sağlaması, çevresel tehlikelerin farkında olması ve önlemler alması gerektiği vurgulanmıştır.

Yegen (2020) yaptığı çalışmada çevre vergilerinden olan atıksu bedelinin çevre temizlik vergisinden ayrılması sonucu bedel ve tarifelerinde yaşanan uyuşmazlıkları örnek yargı kararlarını kullanarak incelemiştir. Çalışmada nitel yöntem, doküman analizi kullanılmıştır. Danıştay ve Uyuşmazlık Mahkemesi olmak üzere 5 adet yargı kararı incelenmiştir. Çalışmanın büyük çoğunluğu kanunlar eşliğinde düzenlenmiştir. Çalışmada kanunların ve kararların incelenmesi sonucunda 2004 yılı çevre temizlik vergisi değişikliği sonrası atıksu ile ilgili uyuşmazlıkların çözümü için görevli mahkemeler konusunda karışıklıklar yaşanmıştır. Bu dönemde vergi mahkemeleri belediyelere ait uyuşmazlıklara hizmet vermesi gerekirken büyükşehir belediyelerine ait uyuşmazlıklara da hizmet vermiş ve görev alanında olmayan konularda karar vermişlerdir. Verilen bu kararların yüksek mahkemeler tarafından bozuldukları görülmüştür. Çalışma sonucunda verilen önerilerde atıksu ile ilgili yaşanan uyuşmazlıkların idare mahkemesi tarafından görülmesi ve çözüme kavuşturulmasının daha faydalı olacağı belirtilmiştir.

Acuner (2014) yaptığı çalışmada katı atık ve atıksu bedelinin hukuki niteliğini incelemiş ve bu incelemeyi Anayasa Mahkemesi kararları ile desteklemiştir. Çalışma bu yönüyle nitel bir çalışma olup doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada Anayasa Mahkemesi kararları ve mevzuat hükümlerinin anayasaya aykırı olduğu belirtilmiştir. Verilen örneklerden birinde belediyelerin katı atık hizmeti vermeden vergi aldıkları ve

ayrıca bu vergi üzerinden KDV hesapladıkları ve tahsil ettikleri belirtilmiş ve mevzuata aykırılık teşkil ettiği belirtilmiştir. Öneri olarak ise acilen yasal düzenleme yapılması gerekliliği vurgulanmıştır.

Boz (2023); Erhürman (2011) yaptıkları iki ayrı çalışmada çevre davalarında menfaat ihlali konusunu mahkeme kararları ve içtihatlar temelinde incelemişlerdir. Bu iki çalışma nitel bir çalışmadır. Çalışmada bahsedilen menfaat ihlali kavramının mevzuatta herhangi bir tanımı olmadığına dikkat çeken yazarlar, menfaatin kişisel, güncel, meşru ve ciddi olması gerektiğini vurgulamışlardır. Çalışmalarda verilen mahkeme kararlarında ve Danıştay kararlarında menfaat ihlali görüldüğü ve geniş olarak yorumlandığı tespit edilmiştir. Öneri olarak dava açanların sadece menfaati ihlal edilenlerden oluşması gerektiği vurgulanmıştır. Bu durumun gerçekleşmesi durumunda yargının iş yükünün hafifleyeceği tahmin edilmektedir.

Yöntem

Araştırma Paradigması

Bu başlık altında bu çalışmada kullanılacak olan Yorumlayıcı Paradigma detaylı bir şekilde açıklanmıştır ve çalışmada tercih edilmesinin nedenlerinden bahsedilmiştir.

Bu paradigma 19. yüzyılda ortaya çıkmıştır ve anlam kuramı olarak nitelendirilen yorum bilgisi ile ilişkilidir. Sözlükte anlaşması zor olan şeyi basitleştirmek olarak tanımlanır. Bu yöntem insan bilimlerinde oldukça geniş bir yere sahiptir. Konuşma, yazılı kelimeler ya da resimlerin oluşturduğu metinlerin ayrıntılı olarak okunması ya da incelenmesini vurgular. Araştırmacı, metnin içinde yer alan anlamı keşfetmek için okumalar yapar (Neuman, 2006, s. 130). Araştırmacı burada yüzeysel ve görünür olanın aksine içerikte bulunan gerçek anlamı keşfetmeye çalışır. Gerçek anlam gizlidir ve ilk bakışta görülmesi oldukça zordur. Bu anlama ulaşmak için metnin ayrıntılı bir şekilde derinlemesine sorgulanması gerekir. Bu sorgulama bizzat araştırmacı tarafından yapılmalıdır (Demir, 2019, s. 7).

Çalışmada Yargıtay ve Danıştay'ın çevre vergilerinde yaşanan uyuşmazlıklar sonucu açılan davalar ile ilgili yazılı mahkeme kararları incelenmiş ve yorumlaması yapılmıştır. Bu kararlar birincil kaynaklar olarak adlandırılmaktadır. Yaşanan uyuşmazlıkların kategoriler haline getirilmesi için mahkeme kararları detaylı bir şekilde okunmuştur. Mahkeme kararlarının içerisinde gizli şekilde bulunan uyuşmazlık türleri saptanmış ve bu uyuşmazlık türlerinin vergi sistemine göre gerçek anlamı ile okuyuculara aktarılması sağlanmıştır. Bu aşamada sade bir dil kullanılacak olup uyuşmazlık türlerinin herkes tarafından daha net bir şekilde anlaşılmasının sağlanması hedeflenmektedir. Bu sebeplerden dolayı çalışmada yorumlayıcı paradigma benimsenmiştir ve bu paradigmanın seçilmesi daha uygun görülmüştür.

Araştırma Metodolojisi

Bu başlık altında bu çalışma kullanılacak olan Nitel Yöntem Metodolojisi detaylı bir şekilde açıklanmıştır ve çalışmada tercih edilmesinin nedenlerinden bahsedilmiştir.

Nitel araştırmalar beşerî ya da sosyal problemlere karşı bireylerin ya da grupların yüklediği anlamları keşfetmemize ve anlamamıza yardımcı olan bir yaklaşımdır. Bu çalışmalarda araştırma süreci; soru ve işlem basamaklarının geliştirilmesi, veri toplanması, tümevarımsal veri analizi yapılması ve verilerin anlamlarının yorumlanmasından oluşmaktadır (Creswell, 2017, s. 4). Nitel araştırmalar, bilgi üretme biçimidir. Bu araştırma yönteminde insanlar kendi potansiyelini anlar, sırlarını çözer ve kendi çabasıyla inşa etmiş olduğu sosyal yapı ve sistemlerin derinliklerini keşfeder. Nitel yöntem kullanılan çalışmalar incelemekte oldukları olay ve olgu hakkında kapsamlı bir algıya ulaşma gayreti içindedirler (Morgan, 1996, s. 16). Bu çalışmalarda genellikle kullanılan veri toplama teknikleri ise; görüşme, söylev analizi, gözlem ve dokümandır (Baltacı, 2019, s. 370).

Çalışmada Yargıtay ve Danıştay'a ait çevre vergileri üzerine yaşanan uyuşmazlıklar sonucu açılan davalar ile ilgili kararlar bulunmuştur. 30 adet karar öncelikle detaylı bir şekilde incelenmiştir ve daha sonrasında uyuşmazlıklar kategoriler haline getirilerek özetlemesi yapılmıştır. Bu uyuşmazlıkların giderilmesi için öneriler de sunulmuştur. Burada doküman verilerinin toplanıp incelenmesi ve daha sonrasında sözlü olarak yorumlanması dolayısıyla çalışmada nitel yöntem araştırma metodolojisinin kullanılması daha uygun görülmüştür.

Araştırma Deseni

Bu başlık altında çalışmada kullanılan Vaka Çalışması deseninin açıklaması yapılmış ve çalışmada tercih edilme nedenlerinden bahsedilmiştir.

Nitel hukuki araştırmalar içinde değerlendirilen bu desende geçmiş veya güncel olan hukuki araştırmaların çoğu yer alır. Doktrinsel veya teorik hukuk araştırması, basit terimlerle, belirli bir alanda hukukun ne olduğunu soran araştırma türü olarak tanımlanabilir. Araştırmacı, ilgili mevzuatla yani birincil kaynaklarla birlikte bir içtihatlar bütünü toplamayı ve ardından analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu genellikle tarihsel bir perspektiften yararlanılarak yapılır ve dergi makaleleri veya ikincil kaynaklardan da yararlanılabilir. Buradaki temel hatta en önemli amaç bir hukuk bütünü ve onun nasıl işlediğini tanımlamaktır. Araştırmacı bu tanımlı yaparken aynı zamanda hukuki muhakeme ve yasama açısından nasıl gelişim gösterdiğini açıklamak için yasanın analizini de yapabilir (McConville ve Chui, 2007, s. 18-19).

Bu çalışmada çevresel vergileri ile ilgili benzer konulu, birincil kaynak olarak nitelendirilen içtihat kararlarının analiz edilmesi amaçlandığı için Vaka Çalışması deseninin kullanılması uygun görülmüştür.

Araştırma Yöntemleri

Bu başlık altında çalışmada kullanılan Doküman Analizi yönteminin açıklaması yapılmış ve çalışmada tercih edilme nedenlerinden bahsedilmiştir.

Doküman analizi hem elektronik hem de basılı materyallerin incelenmesi veya değerlendirilmesi için sistematik bir prosedür olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitel araştırmalarda doküman analizi anlamı ortaya çıkarmak, anlayış kazanmak ve ampirik bilgiyi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirir. Burada bahsedilen belgeler araştırmacının müdahalesi olmadan kaydedilen metin ve görüntülerden oluşur (Bowen, 2009, s. 27). Araştırma çalışmalarında kullanılacak doküman çeşitleri; kitap ve broşürler, dergiler, günlükler, toplantı tutanakları, katılım kayıtları, ajandalar, program kayıtları, program detayları, radyo TV program senaryoları, davetiyeler, reklamlar, notlar, mektuplar, çizelgeler, kılavuzlar, muhtıralar, gazeteler, haritalar, sanat eserleri, fotoğraf albümleri, not defterleri, örgütsel raporlar, çeşitli kamu kayıtları, anket verileri vb. olup; bu kaynaklar araştırma aşamasında araştırmacılara veri sağlama açısından yardımcı olurlar (Kıral, 2020, s. 174).

Çalışmada çevre vergileri ile ilgili Yargıtay ve Danıştay kararlarının incelenmesi yapılmıştır. Bu kararların incelemesi, doküman analizi olarak adlandırıldığı için çalışmada bu yöntem kullanılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Mükerrer Vergileme Uyuşmazlıkları

Vergi Usul Kanunu'nun 117'nci maddesi 3'üncü fıkrasında; verginin mükerrer olması, aynı vergi kanununun uygulanmasında belirli olan vergilendirme dönemi için aynı matrahtan birden fazla vergi istenmesi veya alınması olarak tanımlanır (Vergi Usul, 1961).

İncelediğimiz mahkeme kararlarında çevre temizlik vergisinin, atıksu kullanım bedelinin ve katı atık bedelinin aynı miktar üzerinden birden fazla vergi tahakkuk ettirildiği hatta bazı davalarda bu tutarların tahsil edildiği görülmüştür. İlave olarak elektrik tüketim vergisine ilaveten aynı matrah üzerinden belediye tüketim vergisi tahakkuk ettirildiği de görülmüştür. Örneğin belirli miktar üzerinden ilk önce çevre temizlik vergisi tahakkuk ettirilmiş daha sonrasında çevre temizlik vergisinden ayrı olarak katı atık kullanım bedeli tahakkuk edilmiştir. Oysa bu vergiler tek matrah üzerinden bir arada vergilendirilmektedir. Günümüzde su faturaları incelendiğinde bu vergilerin tek matrah üzerinden bir arada tahakkuk ettirildiği görülmektedir. Mahkeme kararlarında davacıların bu uygulama yüzünden uyuşmazlık yaşadıkları görülmektedir⁶.

Burada yaşanan uyuşmazlıkların çözülmesi için çevre temizlik vergisi, katı atık bedeli ve atıksu kullanım bedeli üzerinden ayrı mükellefiyet oluşturulmaması, bu vergilerin tek mükellefiyet ve matrah üzerinden bir arada vergilendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Sebepsiz Zenginleşme Uyuşmazlıkları

Türk Borçlar Kanunu'nun 77'nci maddesinde açıklanan sebepsiz zenginleşme kavramı haklı bir sebep olmadan bir başkasının aleyhine gerçekleşen zenginleşme olarak tanımlanır. Sebepsiz zenginleşmenin gerçekleşmiş olması için aranan dört unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar zenginleşme, geçerli bir sebebin bulunması, fakirleşme ve illiyet bağıdır. Burada illiyet bağı kavramı bir tarafın malında azalma olurken diğer tarafın malında artış olmasının arasında bulunan nedensellik bağına ifade eder (Türk Borçlar, 2011).

İncelediğimiz mahkeme kararında sözleşme üzerine yapılan iş sonucunda ortaya çevre temizlik vergisi ve diğer vergilerin çıktığı görülmektedir. Taraflar arasında yaşanan anlaşmazlıklar dolayısıyla sözleşme iptal edilmiş ve tahakkuk eden vergilerin tahsilatı zora düşmüştür. Davacı tahakkuk eden vergileri ödemiş ancak sonrasında bu vergileri davalı taraftan talep etmiştir. Bu durumda bir tarafın malında azalma yaşanmış diğer taraf herhangi bir ödeme yapmadığı için malında artış olmuştur. Burada sebepsiz zenginleşme durumu ortaya çıktığı için taraflar arasında uyuşmazlık yaşandığı görülmüştür⁷.

Burada yaşanan uyuşmazlığın çözülmesi için taraflar arasında sözleşme iptal edilmiş olsa bile gerekli vergilerin işi yapan tarafından ödenmesi gerektiği düşünülmektedir. Verginin tahakkukunun ve tahsilinin sadece işi yapan üzerinde bulunması bu sorunun çözümünde ve taraflar arasındaki uyuşmazlıkların son bulmasında etkili olacaktır.

Vergi Miktarında Hata Üzerine Uyuşmazlıklar

Vergi Usul Kanunu'nun 117'nci maddesi 2'nci fıkrasında; vergi miktarında hata kavramı, vergi oran ve tarifelerinin yanlış uygulanması, mahsupların yapılmış veya yanlış yapılmış olması, verginin eksik veya fazla hesaplanmış veya gösterilmiş olması şeklinde tanımlanır (Vergi Usul, 1961).

İncelediğimiz mahkeme kararlarında çevre temizlik vergisi, atıksu kullanım bedeli ve katı atık bedeli üzerinden hesaplanan vergilerin tutarlarında taraflar arasında uyuşmazlıklar yaşandığı görülmektedir. Burada yapılan hatalar vergilerin eksik ya da fazla tahakkuk etmesidir. Burada fazla tahakkuk ve tahsili yapılan vergilerin iptal ve iadesi istenmekte, eksik tahakkuk ve tahsilat yapılan vergilerde ise eksik kalan kısmın ödenmesi

⁶ Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, E: 2009/9757, K: 2010/3540, 13. Hukuk Dairesi, E: 2011/13517, K: 2012/17083, 13. Hukuk Dairesi, E: 2012/3266, K: 2012/7391, 11. Hukuk Dairesi, E: 2004/11119, K: 2005/9941; Danıştay 9. Daire, E: 1999/2033, K: 2000/312, 9. Daire, E: 2000/2205, K: 2002/4494, 9. Daire, E: 2021/4219, K: 2023/580

⁷ Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, E: 2009/2834, K: 2010/2765, 4. Hukuk Dairesi, E: 2017/3311, K: 2020/335, 23. Hukuk Dairesi, E: 2016/8680, K: 2019/4469, 15. Hukuk Dairesi, E: 2012/1773, K: 2012/2682

istenmektedir. Vergi miktarları üzerine yaşanan uyuşmazlıkların temelinde vergi hesaplamasında oranların yanlış kullanılması ve kullanılmakta olan oranların belediyeler arasında farklılıklar göstermesi yatmaktadır⁸.

Burada yaşanan uyuşmazlıkların çözülmesi için vergi hesaplamalarının dikkatli bir şekilde yapılması ve uygulanmakta olan oranların belediyeler arasında farklılıklar göstermemesi gerektiği düşünülmektedir. Vergi oranlarının belediyeler tarafından belirlenmesi Anayasa'nın 73'üncü maddesi 3 ve 4'üncü fıkralarına aykırılık teşkil edeceğinden vergi oranlarını belirleme yetkisi 4'üncü fıkra gereği cumhurbaşkanına verilmelidir. Bu sayede oranlar belediyelere göre farklılık göstermeyecek ve tüm belediyelerde sabit oranlı olacaktır.

Vergileme İlkelerine Aykırı Olması Nedeniyle Uyuşmazlıklar

Bizim incelediğimiz kararlarda mali güç ilkesi ve kanunilik ilkesine aykırılıklar tespit edildiği için sadece bu ilkelerin açıklaması yapılacaktır. 1982 Anayasası'nın 73'üncü maddesi 1'inci fıkrasında düzenlenen mali güç ilkesi, mali gücü aynı olanların aynı, farklı olanların farklı oranda vergilendirilmesi demektir. Burada kastedilen mali güç ödeme gücü demektir. Anayasanın 73'üncü maddesi 3'üncü fıkrasında düzenlenen kanunilik ilkesi ise vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin kanunla konulması, değiştirilmesi ve kaldırılması hükmünü içerir. Vergilendirme yetkisi yasama organında bulunmaktadır (T.C. Anayasası, 1982).

İncelediğimiz mahkeme kararlarında çevresel vergiler ile ilgili olan oranların bulunduğu kanuna aykırılık teşkil ettiği bu nedenle de yapılan vergilendirmenin kanuna aykırı olduğunun düşünüldüğü ve bu sebeple de taraflar arasında uyuşmazlıklar yaşandığı görülmüştür. Örneğin çevre vergileri ile ilgili olan bazı düzenlemelerin Çevre Kanunu'na aykırı olduğu düşünülmektedir. Diğer taraftan taraflara tahakkuk eden vergilerin mükelleflerin ödeme gücüne göre alınmadığı ve bu sebeple de mali güç ilkesine aykırı olduğu görüşü hakimdir⁹.

Yaşanan uyuşmazlıkların çözülmesi için vergilendirilme yapılırken kanuna bağlı kalınması gerektiği ve vergi oranlarının mükelleflerin ödeme gücüne göre yeniden düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Böylece taraflar arasında uyuşmazlıklar bir nebze olsun azalacak ve yargının yükü de hafiflemiş olacaktır.

Dava Kararlarının Özetlenmesi

İncelenen 30 dava sonrası vergileme ilkelerine aykırılık konusunda yaşanan uyuşmazlıklarda Yargıtay'a ait 4, Danıştay'a ait 7, vergi miktarında hata üzerine yaşanan uyuşmazlıklarda Yargıtay'a ait 4, Danıştay'a ait 4, mükerrer vergileme uyuşmazlıklarında Yargıtay'a ait 4, Danıştay'a ait 3 ve sebepsiz zenginleşme uyuşmazlıklarında Yargıtay'a ait 4 dava bulunmuş ancak Danıştay'a ait dava bulunamamıştır. En çok uyuşmazlık 11 dava ile vergileme ilkelerine aykırılık konusunda yaşanmıştır. Sırasıyla vergi miktarı konusunda 8, mükerrer vergileme konusunda 7 ve sebepsiz zenginleşme konusunda 4 davada uyuşmazlık yaşandığı tespit edilmiştir. İncelenen davaların tamamı tablolar halinde verilmiştir.

⁸ Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, E: 2014/178, K: 2014/12580, 4. Hukuk Dairesi, E: 2016/3382, K: 2017/8219, 13. Hukuk Dairesi, E: 2001/10753, K: 2001/11414, 13. Hukuk Dairesi, E: 1995/5798, K: 1995/5991; Danıştay 9. Daire, E: 2003/794, K: 2005/2717, 6. Daire, E: 2019/14678, K: 2022/1706, 9. Daire, E: 2020/3860, K: 2022/728, 9. Daire, E: 2018/291, K: 2021/4078

⁹ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E: 2018/4120, K: 2019/1616, 3. Hukuk Dairesi, E: 2015/14783, K:2016/8743, 12. Hukuk Dairesi, E:2006/21112, K: 2006/21002, 11. Hukuk Dairesi, E: 2004/11119, K: 2005/9941; Danıştay 9. Daire, E: 2019/586, K: 2022/1794, 6. Daire, E: 2019/2533, K: 2022/3255, 6. Daire, E: 2019/14724, K: 2021/11619, Vergi Dava Daireleri Kurulu, E: 2021/1156, K: 2022/288, 6. Daire, E: 2021/4754, K: 2023/4782, 9. Daire, E: 2021/4219, K: 2023/580, 1. Daire, E: 2007/792, K: 2007/1171

Tablo 1

Çevre Vergileri ile İlgili Yargıtay Davalarının Özeti

Çevre ile İlgili Davaların İncelenmesi	Sebepsiz Zenginleşme Dava 1	Sebepsiz Zenginleşme Dava 2	Sebepsiz Zenginleşme Dava 3	Sebepsiz Zenginleşme Dava 4
Daire/Numara	15. Hukuk Dairesi E: 2009/2834, 2010/2765	15. Hukuk Dairesi K:E: 2012/1773, 2012/2682	4. Hukuk Dairesi K:E: 2017/3311, K: 2020/335	23. Hukuk Dairesi E: 2016/8680, K: 2019/4469
Konusu	Dava, kat karşılığı inşaat üzerine yapılan sözleşmeden arsa, bina, temizlik vergilerinin ve yol harcamalarına eğitime katılım payının sözleşme iptal edilmiş olsa dahi sözleşme yapılan taraf tarafından ödenmesi gerektiği üzerine bu vergileri ödeyen sözleşme sahibi tarafından açılan davanın, davacının temyiz talebi üzerine açılan davayla ilgilidir.	Dava, taraflar arasında bulunan, düzenleme kat karşılığı inşaat ve doğan gayrimenkul satış vaadi uyarınca davalı yüklenicinin ve sorumlu olduğu çevre ve emlak vergilerini ödememesi bu vergilerin ilgili belediyeye sonrasında davacı tarafından açılan zamları ile üzerine vergilerin yükleniciden ilişkendir. Davalı yüklenici ise reddini savunmuş ve temyiz talebinde bulunmuştur.	Dava, çöp toplama ve taşıma ücretinin kayıtlı ödenen bedelinin iadesi istemiyle açılan davanın kabulü üzerine davalı vekili tarafından kararın temyiz edilmesiyse ilgilidir. Davacı banka, davalı belediyeden hiçbir hizmet talebi olmamasına daha karşın bu bedelin davacı alındığını, alınan bedelin yasal dayanağı olmadığını ve sebepsiz zenginleşmeye sebep olduğunu savunmuştur. Davacı vekili ise davanın reddine karar verilmesini gerektirdiğini savunmuştur.	Dava, davacı ile davalı kooperatif arasında arsa karşılığı inşaat bulunması nedeniyle kooperatifin borçlarının kendisi tarafından ödendiğini, bu nedenle ödenen tutarların ve kooperatif tarafından ödenmeyen emlak ve çevre temizlik vergisinin faizi ile ödenmesine ilişkin açılan davanın reddine yönelik karara davacı vekilinin temyiz talebi üzerine açılan davayla ilgilidir.
Vergi Mahkemesi Kararı	Davanın reddine karar verilmiştir.	Davanın kabulüne karar verilmiştir.	Davanın kabulüne karar verilmiştir.	İlgili olayların 2005 ve 2007 yıllarında yaşanması nedeniyle 10 yıllık zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir.
BİM Kararı	YOK	YOK	YOK	YOK
Yargıtay Kararı	Davacının temyiz isteminin reddine ve daha önce verilen kararın davacı yararına bozulmasına 11/05/2010 tarihinde karar verilmiştir.	Kararın temyiz eden davalı yüklenici yararına bozulmasına 19/04/2012 tarihinde karar verilmiştir.	Temyiz edilen kararın bozulmasına ve davalı vekilinin diğer temyiz itirazlarının incelenmesine 03/02/2020 tarihinde karar verilmiştir.	Davacı vekilinin temyiz itirazlarının reddine ve gerekçesi değiştirilerek onanmasına 24/10/2019 tarihinde karar verilmiştir.

Not. Yargıtay kararlarından yararlanılarak yazarlarca hazırlanmıştır.

Tablo 2

Çevre Vergileri ile İlgili Yargıtay Davalarının Özeti

Çevre ile İlgili Vergi Davalarının İncelenmesi	Miktarında Hata Dava 1	Miktarında Hata Dava 2	Miktarında Hata Dava 3	Miktarında Hata Dava 4
Daire/Numara	6. Hukuk Dairesi E: 2014/178, 2014/12580	4. Hukuk Dairesi K:E: 2016/3382, 2017/8219	13. Hukuk Dairesi K:E: 2001/10753, 2001/11414	13. Hukuk Dairesi K:E: 1995/5798, K: 1995/5991
Konusu	Ev sahibi ve kiracı arasında yapılan kira sözleşmesinden doğan kira parası ve ÇTV tutarının sözleşme süresi içerisinde yanlış hesaplandığını ve tutarın yeniden hesaplanarak kiracı ve kefilden tahsil edilmesi gerektiği üzerine açılan davada, kiracı ve kefilinin temyiz istemi üzerine açılan davayla ilgilidir.	Dava, davacı işletmeler belediye katı atık bedelinin istirdatı ve işletmeler tarafından gönderilen su faturasında yüksek tutarda katı atık bedeli tahakkuk ettirildiğini savunmuş ve ödenen bu bedelin istirdatına karar verilmesini istemiştir. Verilen ret kararı sonrası davacı vekili temyiz isteminde bulunmuştur.	Dava, davacı idare ile davalı atıksu aboneleri arasında bulunan alacağın tahsili için başlatılan icra takibine dayanmaktadır. Davalı abone icra takibine itiraz etmiş, davalı idare belediye itirazın iptaline karar verilmesini istemiştir. Davanın reddi kararı sonrası davalı idare temyiz isteminde bulunmuştur.	Dava, davacı şirketler ile davalı belediye arasında haksız olarak tahakkuk ettirildiği düşünülen atıksu bedeli üzerinedir. Davacı şirketler, belediyenin hiçbir hizmeti olmamasına karşın atıksu bedeli tahakkuk ettirildiğini ileri sürmüş ve borcun kaldırılmasını talep etmiştir. Daha sonrasında borcun ödenmesi kararı verilince davacı şirketler karar düzeltme isteminde bulunmuştur.
Vergi Mahkemesi Kararı	Tutarın düzeltilerek kiracı ve kefilden müteselsilen ve müştereken tahsiline karar verilmiştir.	Faturaya yansıtılan ücretlerde hatası bulunmadığı gerekçesiyle reddine karar verilmiştir.	Belirtilen bedelin ÇTV beyan veya sözleşme olmadığı davanın reddine karar verilmiştir.	Davalı belediyenin tahakkuk ettirdiği ücretlerin davacı şirketler tarafından ödenmesine karar verilmiştir.
BİM Kararı	YOK	YOK	YOK	YOK
Yargıtay Kararı	Kefilden ücret tahsil yapılabilmesi için sözleşmede bahsedilmiş olması gerektiğinden ve sözleşmede böyle bir ibare bulunmadığından dolayı davalı vekilinin temyiz itirazının kabulüne ve hükmün kefil yönünden bozulmasına 18/11/2014 tarihinde karar verilmiştir.	İşletmelerin tekne evsel katı bedeli ödediği ve bu konuda meclis tarafından uygun olmadığı gerekçesiyle iptali kararı ancak kararın kesinleşmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle temyiz edilen kararın bozulmasına 13/12/2017 tarihinde karar verilmiştir.	Atıksu bedelinin çevre temizlik vergisi olmadığı, hizmet karşılığı alınan bir ücret olduğu, davalının atıksu bedelinden sorumlu olduğu belirtilmiştir. Açıklanan gerekçe ile temyiz olunan davacı idare kararının bozulmasına 06/12/2001 tarihinde karar verilmiştir.	Atıksu bedelinin çevre temizlik vergisinden ayrı bir şekilde tahsil edilmesi ilgili hükümlere göre yanlış olduğundan dolayı davacı şirketlerin karar düzeltme istemi kabul edilmiştir. Temyiz edilen mahkeme kararının 15/06/1995 tarihinde bozulmasına karar verilmiştir.

Not. Yargıtay kararlarından yararlanılarak yazarlarca hazırlanmıştır.

Tablo 3

Çevre Vergileri ile İlgili Yargıtay Davalarının Özeti

Çevre ile İlgili Mükerrer Vergileme Davalarının İncelenmesi	Mükerrer Vergileme Dava 1	Mükerrer Vergileme Dava 2	Mükerrer Vergileme Dava 3	Mükerrer Vergileme Dava 4
Daire/Numara	13. Hukuk Dairesi E: 2009/9757, 2010/3540	13. Hukuk Dairesi K:E: 2011/13517, 2012/17083	13. Hukuk Dairesi K:E: 2012/3266, K: 2012/7391	11. Hukuk Dairesi E: 2004/11119, K: 2005/9941
Konusu	Davacı, davalının muhtelif abonelikleri dolayısıyla faturalarını ödemediğini, bu nedenle de atıksu bedeli ve cezalarının davalıdan tahsil edilmesini istemiştir. Davalı ise atıksu bedelinin kapsamında olduğunu belirterek muaf olmasını gerektiğini sürmüştür.	Davacı, işçi ihtiyacı olan suyu kendi imkanları ile sağladığını ileri sürerek tahakkuk ettirilen bedelinin, ÇTV suyu kendi imkanları ile taşıdığına şüphesiz olduğunu ileri sürmüştür. Davanın reddini dilemiştir.	Davacı, davalı şirket tarafından üniversitede bulunan kurum ve kuruluşlarına ait faturalarda yanlış matrah üzerinden elektrik tüketim vergisi tahakkuk ettirildiğini ileri sürerek haksız olarak ödenen tutarın faizi ile talep etmiştir. Davanın reddini dilemiştir.	Davacı, davalı kooperatifle ortaklığı ortaktığı konusundaki anlaşmazlıklar sonrasındaki 1994 yılında teslim edildiğini ve bu dönemde kira kaybı olduğunu, ÇTV, tapu harcı ve zorunlu deprem vergisi adları altında mükerrer tahsilat yapıldığını ileri sürmüştür. Davalı ise borç bittikten sonra teslimat yapıldığı ileri sürmüştür ve davalının reddini dilemiştir.
Vergi Mahkemesi Kararı	Davalının daha önce açmış olduğu bu vergilerden muaf olması nedeniyle bazı tahakkukların iptaline karar verilmiştir.	Bölgede belediyeye kanalizasyon olmaması ve bazı kanalizasyon yoluyla uzaklaştırılmaması nedeniyle davalının kabulüne karar verilmiştir.	davalı Davanın reddine karar verilmiştir.	Davacının konutun geç tesliminde kendisinin sorumlu olduğu, eksik işler nedeniyle sadece 1 aylık kira kayıp bedeli ve eksik imalat bedelinin davacıya ödenmesine karar verilmiştir.
BİM Kararı	YOK	YOK	YOK	YOK
Yargıtay Kararı	Davacının bütün itirazların reddine ve davalı yararına bozulmasına karar verilmiştir.	Kullanılan atık suyun kirletmesi nedeniyle tahakkuk ettirilebileceği ve temyiz edilen kararın davalı yararına bozulmasına karar verilmiştir.	Yapılan incelemelerin eksikliği ve davacının mükellefiyet olarak belirlenmemesi nedeniyle davacı yararına bozulmasına karar verilmiştir.	Davacı vekilinin temyiz itirazlarının reddine, usul ve kanuna uygun bulunan hükmün onanmasına karar verilmiştir.

Not. Yargıtay kararlarından yararlanılarak yazarlarca hazırlanmıştır.

Tablo 4

Çevre Vergileri ile İlgili Yargıtay Davalarının Özeti

Çevre ile İlgili Vergileme İlkelerine Davaların İncelenmesi	Ayıklılık Dava 1	Vergileme İlkelerine Ayıklılık Dava 2	Vergileme İlkelerine Ayıklılık Dava 3	Vergileme İlkelerine Ayıklılık Dava 4
Daire/Numara	4. Hukuk Dairesi E: 2018/4120, 2019/1616	3. Hukuk Dairesi K:E: 2015/14783, K: 2016/8743	12. Hukuk Dairesi E: 2006/21112, 2006/21002	11. Hukuk Dairesi K:E: 2004/11119, K: 2005/9941
Konusu	Tebliğat yapılmayarak davacının katı bedelinden olmaması ve bedelin ödenmemesi sonucu işletilen zammının geri alınması istemi üzerine açılan davanın mahkemece reddine karar verildikten sonra davacı vekili tarafından temyiz istemi üzerine açılan davayla ilgilidir.	Tarımsal sulama abonesi olan davacı 2009-2013 yılları arasında bu tarafından faturasında haksız olarak vergiler belirlenerek ödenen tutarın davalıdan istirdatına karar verilmesini talep etmiştir. Davalı şirket ise hesaplanan vergilerin zorunlu ve kanuna uygun olduğunu savunarak davanın reddini dilemiştir. Mahkemece davalının ilgili tutarları davacıya ödemesine karar verilmesi üzerine davacı vekili temyiz isteminde bulunmuştur.	Borçlunun tarafına ettirilen emlak vergisi elektrik tüketim vergilerini ödemiş olduğu belirtilse de haciz konulduğu, ilgili kanuna göre kaldırılması gerektiğinden borçlu vekilinin temyiz istemi üzerine açılan davayla ilgilidir.	Davacı, davalı kooperatifle olduğunu, konut teslimi konusunda yaşanan anlaşmazlıklar sonrası anahtarın 1994 yerine 2001 yılında teslim edildiğini ve bu dönemde kira kaybı olduğunu, ÇTV, tapu harcı ve zorunlu deprem vergisi adları altında mükerrer tahsilat yapıldığını ileri sürmüş ve tutarların faizi ile tahsilini talep etmiştir. Davalı ise borç bittikten sonra teslimat yapıldığı ileri sürmüş ve davanın reddini dilemiştir.
Vergi Mahkemesi Kararı	Davanın reddine karar verilmiştir.	Davanın kabulüne karar verilmiştir.	Davanın kabulüne karar verilmiştir.	Sorumluluğun davacıda olduğu, eksik işler nedeniyle sadece 1 aylık kira kayıp bedeli ve eksik imalat bedelinin davacıya ödenmesine karar verilmiştir.
BİM Kararı	YOK	YOK	YOK	YOK
Yargıtay Kararı	İlgili kanunda katı atık bedelinin geç ödenmesi durumunda gecikme zammı uygulanacağına dair herhangi bir yasal düzenleme bulunmadığı için temyiz edilen kararın bozulmasına 20/03/2019 tarihinde karar verilmiştir.	Anayasa 73-3 kapsamında davacıya yapılan vergilemenin doğru olduğuna karar verilmiş ve davalının temyiz itirazlarının kabulüne, ve hükmün bozulmasına 01/06/2019 tarihinde karar verilmiştir.	5393 sayılı yasa gereği haczin kaldırılması için borçlu vekilinin temyiz itirazlarının kabulüne, ve bozulmasına 13/11/2006 tarihinde karar verilmiştir.	Mali güç ilkesi gereği, diğer teslim edilen konutlara göre davacıya teslim edilen konutta eksik ve kusurlu iş bulunduğuna gerekçesiyle eksik imalat bedeli ve kira kaybı alacağının davalı kooperatiften alınmasına 18/10/2005 tarihinde karar verilmiştir.

Not. Yargıtay kararlarından yararlanılarak yazarlarca hazırlanmıştır.

Tablo 5

Çevre Vergileri ile İlgili Danıştay Davalarının Özeti

Çevre ile İlgili Davaların İncelenmesi	Vergi Hata Dava 1	Miktarında	Vergi Miktarında Hata Dava 2	Vergi Miktarında Hata Dava 3	Vergi Miktarında Hata Dava 4
Daire/Numara	9. Daire E: 2003/794, K: 2005/2717	K:	6. Daire E: 2019/14678, K: 2022/1706	9. Daire E: 2020/3860, K: 2022/728	9. Daire E: 2018/291, K: 2021/4078
Konusu	Yükümlünün ÇTV bildirimini m ² kullanım alanına göre vermesi gerekirken personel sayısına göre vermesi nedeniyle tahakkuk ettirilen eksik verginin düzenlenerek tahsil edilmesi üzerine açılan davayla ilgili Melikgazi Belediye Başkanlığı'nın temyiz istemi üzerine açılan davayla ilgilidir.	ÇTV m ²	Davacı, 2017 yılı Ocak-Mart döneminde tahakkuk ettirilen katı atık bertaraf bedelinin yanlış olduğunu belirtmiş ve tahakkuk işleminin iptalini istemiştir. Davacı ilgili döneme ait tarifenin davalı belediye tarafından yanlış bildirildiğini savunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi tarafından verilen istinaf başvurusunun reddi kararı sonrası davacı temyiz isteminde bulunmuştur.	Davacı işletme İzmir ili Aliğa ilçesinde bulunan taşınmazları için mahalleye dönüşüm sonrası tahakkuk ettirilen ve ihtirazi kayıtlı ödenen 2019 yılı emlak vergisi, ilan ve reklam vergisi, çevre temizlik vergisi, katı atık bedeli ile KDV'nin yasal faizi ile iptalini istemektedir. Davalı belediye verilen kabul kararı sonrası temyiz isteminde bulunmuştur.	Davacı kooperatif 2005-2010 yılları arasında yapılandırılarak ödenen çevre temizlik vergisi, emlak vergisi ve ferilerinin iadesi istemiyle dava açmıştır. Davacı, Bölge İdare Mahkemesi'nin verdiği ret kararı sonrası temyiz isteminde bulunmuştur.
Vergi Mahkemesi Kararı	Herhangi bir hukuka aykırılık bulunamamış ancak 2001 yılı ikinci tahakkukunun iptali, 2002 yılı tahakkukunun değiştirilerek onanmasına karar verilmiştir.	-	-	Davanın kabulüne karar verilmiş ve ödenen tüm tutarların yasal faizi ile davacı işletmeye ödenmesine karar verilmiştir.	Davanın reddine karar verilmiştir.
BİM Kararı	YOK	VAR	VAR	VAR	VAR
Danıştay Kararı	Vergi Mahkemesi kararı dairece de uygun görülüş ve temyiz istemi reddedilmiştir. İlgili mahkeme kararının onanmasına 11/10/2005 tarihinde karar verilmiştir.	Mahkemesi	Davacının temyiz isteminin kabulüne, BİM kararında tarife kısmının oybirliği, tahakkuk kısmının ise oyçokluğu ile bozulmasına 12/02/2022 tarihinde karar verilmiştir.	Belirtilen vergilerin çözüm yerlerinin farklı mahkemeler olması nedeniyle tek mahkeme tarafından verilen kararın bozulmasına ve davalının temyiz isteminin kabulüne 08/03/2022 tarihinde karar verilmiştir.	Temyiz isteminin reddine ve Bölge İdare Mahkemesi kararının onanmasına 16/09/2021 tarihinde karar verilmiştir.
Karşı Oylar	YOK	VAR	VAR	YOK	YOK

Not. Danıştay kararlarından yararlanılarak yazarlarca hazırlanmıştır.

Tablo 6

Çevre Vergileri ile İlgili Danıştay Davalarının Özeti

Çevre ile İlgili Davaların İncelenmesi	Mükerrer Vergileme Dava 1	Mükerrer Vergileme Dava 2	Mükerrer Vergileme Dava 3
Daire/Numara	9. Daire E: 1999/2033, K: 2000/312	9. Daire E: 2000/2205, K: 2002/4494	9. Daire E: 2021/4219, K: 2023/580
Konusu	Aynı apartman dairesi içerisinde ikamet eden birden fazla bireyden tek matrah üzerinden birden fazla ÇTV vergilendirilmesi yapılmasının iptali üzerine açılan davayla ilgili Çankaya Belediye Başkanlığı'nın temyiz istemi üzerine açılan davayla ilgilidir.	Aynı matrah üzerinden çevre temizlik vergisi ve katı atık bedeli tahakkuk ettirilmesi üzerine davacı tahakkuk ettirilen katı atık bedelinin iptalini istemiştir. Davalı belediye ise katı atık toplamının ayrı bir maliyeti olduğunu ileri sürerek bedelin tahsil edilmesini talep etmiştir. Davalı belediye verilen karar sonrası temyiz isteminde bulunmuştur.	Davacı 2007, 2011 ve 2015 yıllarına ait arsa vergisi, bina inşaat harcı, bina vergisi, çevre temizlik vergisi, proje tasdik harcı ve tesisat ücretinin tahsili amacıyla düzenlenen ödeme emirlerinde davacı idare tarafından mükerrer vergileme yapılmak istendiğini ileri sürerek ödeme emirlerinin iptali istemiyle dava açmıştır. Başvurusu kısmen kabul kısmen reddedilmiş ve temyiz isteminde bulunmuştur.
Vergi Mahkemesi Kararı	Konuyu vergilendirme hatası olarak görmüş ve işlemin iptaline karar verilmiştir	Katı atık ücreti alınmasının isabetli olmadığına karar verilmiştir.	Örnek davada davanın kısmen kabulüne kısmen reddine karar verilmiş, mükerrer vergileme yanlışlığı bulunmamıştır.
BİM Kararı	YOK	YOK	VAR
Danıştay Kararı	Bozma nedenlerinden hiçbirisinin bulunmadığına ve temyiz isteminin reddi ve ilgili mahkeme kararının onanmasına 08/02/2000 tarihinde karar verilmiştir.	Vergi mahkemesinin ret kararı uygun görülmüştür. Bu nedenle temyiz isteminin reddine ve kararın onanmasına 07/11/2002 tarihinde karar verilmiştir.	Temyizen incelenen kararın usul ve hukuka uygun olduğuna karar verilmiş ve davacının temyiz istemi reddedilmiştir. Bölge İdare Mahkemesi'nin vermiş olduğu karar 07/03/2023 tarihinde onanmıştır.
Karşı Oylar	YOK	YOK	YOK

Not. Danıştay kararlarından yararlanılarak yazarlarca hazırlanmıştır.

Tablo 7

Çevre Vergileri ile İlgili Danıştay Davalarının Özeti

Çevre ile İlgili Davaların İncelenmesi	Vergileme İlkelerine Aykırılık Dava 1	Vergileme İlkelerine Aykırılık Dava 2	Vergileme İlkelerine Aykırılık Dava 3	Vergileme İlkelerine Aykırılık Dava 4
Daire/Numara	9. Daire E: 2019/586, K: 2022/1794	6. Daire E: 2019/2533, K: 2022/3255	6. Daire E: 2019/14724, K: 2021/11619	Vergi Dava Daireleri Kurulu E: 2021/1156, K: 2022/288
Konusu	Mahallede bulunan taşınmazlara ilişkin 2016/2 ve 2017 yılı emlak vergisi ve ÇTV tahakkuklarının kanunilik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline ve ödenen tutarın faizi ile geri ödenmesine karşı açılan davayla ilgili belediyenin temyiz istemi üzerine açılan davayla ilgilidir.	Davacı, atıksu ve katı atıklarda uygulanmakta olan yönetmeliğin 17'nci maddesi 4'üncü fıkrasının iptalini istemiştir. Fıkraya eklenen atıksu ücretinin, metreküp su ücretinin %50'sini aşamaz olduğu ibaresinin 2560 sayılı Kanuna ve Çevre Kanununa aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Davalı bakanlık ise davanın süre aşımı yönünden reddini istemiştir.	Davacılar Plastik Poşetlerin Ücretlendirilmesine İlişkin Usul ve Esasların 8/1(b) ile 10/1'inci maddelerinde yapılan değişiklik sayesinde poşetlerde tavan ve taban fiyatın belediyeler tarafından belirlendiğini, yapılan fiyatlamada poşetin boyutunun dikkate alınmadığını bildirmişlerdir. Bu durumların eşitliğe ve hukuka aykırı olduğunu belirterek yapılan düzenlemelerin iptalini istemişlerdir.	Davacı şirket 30/12/2014 tarih ve 29221 sayılı Resmi Gazete' de yayınlanan 46 Seri No' lu Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği'nin 2.1. başlığı altında düzenlenen 2015 yılında uygulanacak Çevre Temizlik Vergisi tarifesinin mali güce göre ödeme ilkesine aykırılık teşkil ettiğini savunmuş ve iptal istemiyle daha önce açtığı davada alınan ret kararını temyiz etmiştir.
Vergi Mahkemesi Kararı	Yapılan tahakkukun ve tahsilin kanunilik ilkesine aykırı olduğunu ve ödenen tutarların başvuru tarihinden itibaren işletilecek yasal faiz ile iadesine karar verilmiştir.	-	-	Dilekçenin reddine karar verilmiştir.
BİM Kararı	VAR	YOK	YOK	YOK
Danıştay Kararı	Ödemesi yapılan vergilerin yasal faiziyle iadesine dair verilen kararı 12/05/2022 tarihinde onamıştır.	Yapılan incelemelerde davada belirtilen kanunlara ve hukuka aykırılık bulunmadığı anlaşılmış ve davanın reddine 17/03/2022 tarihinde karar verilmiştir.	Yapılan incelemelerde belirtilen değişikliklerin hukuka ve ilkelere aykırılık teşkil etmediği anlaşılmış ve davanın reddine 20/10/2021 tarihinde karar verilmiştir.	Temyiz edilen düzenlemenin ilkelere ve hukuka uygun olduğu değerlendirilmiş ve temyiz isteminin reddine 10/03/2021 tarihinde karar verilmiştir.
Karşı Oylar	YOK	YOK	VAR	YOK

Not. Danıştay kararlarından yararlanılarak yazarlarca hazırlanmıştır.

Tablo 8

Çevre Vergileri ile İlgili Danıştay Davalarının Özeti

Çevre ile İlgili Davaların İncelenmesi	Vergileme İlkelerine Aykırılık Dava 5	Vergileme İlkelerine Aykırılık Dava 6	Vergileme İlkelerine Aykırılık Dava 7
Daire/Numara	6. Daire E: 2021/4754, K: 2023/4782	9. Daire E: 2021/4219, K: 2023/580	1. Daire E: 2007/792, K: 2007/1171
Konusu	Davacı şirket Bulancak Belediye Meclisi kararıyla belirlenen 2017 yılı Evsel Katı Atık Ücret Tarifesinde marketler ile ilgili olan kısmın hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle iptalini istemiş ve Bölge İdare Mahkemesi'ne dava açmıştır. Açılan davanın süre bakımından reddine karar verilmiştir. Ayrıca hukuka aykırılık da bulunamamıştır. Davacı daha sonrasında temyize gitmiştir.	Davacı 2007, 2011 ve 2015 yıllarına ait arsa vergisi, bina inşaat harcı, bina vergisi, çevre temizlik vergisi, ilan ve reklam vergisi, proje tasdik harcı ve tesisat ücretinin tahsili amacıyla düzenlenen ödeme emrinin hukuka aykırı olduğunu belirterek başvuruda bulunmuş ancak başvurusu kısmen kabul kısmen reddedilmiştir. Bunun üzerine davacı temyiz isteminde bulunmuştur. BİM aşağıda bahsedilen Vergi Mahkemesi kararına katılmıştır.	Şikayetçi oturduğu apartman dairesinde ve apartmanda bulunan diğer dairelerde birbirinden farklı su abonelikleri tesis edildiğini, aboneler arasında eşitsizlik yaratıldığını, kendisinin fazla su ücreti ödemesine neden olduğunu, mevzuata aykırı olarak bazı abonelere ücretsiz veya indirimli su hizmeti sunulduğunu, kanuna aykırılık olduğunu ve farklı oranlar ile ÇTV, atıksu ve katı atık bedeli alındığını belirterek yaptığı başvurunun işleme alınmaması üzerine itirazda bulunmuştur.
Vergi Mahkemesi Kararı	-	Örnek davada davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine; amme alacakları ile bina vergisi ve katkı payına ilişkin kısmın iptaline karar verilmiştir.	-
BİM Kararı	VAR	VAR	YOK
Danıştay Kararı	Süre aşımı bulunmadığına hükmetmiş ve davacının temyiz istemleri kabul edilmiştir. Bölge İdare Mahkemesi'nin kararının bozulmasına ve yeniden karar verilmesi için Bölge İdare Mahkemesi'ne geri gönderilmesine 18/05/2023 tarihinde karar verilmiştir.	Temyizen incelenen kararın usul ve hukuka uygun olduğuna karar verilmiş ve davacının temyiz istemi reddedilmiştir. Bölge İdare Mahkemesi'nin vermiş olduğu karar 07/03/2023 tarihinde onanmıştır.	İtirazın kabulüne, şikayetin işleme konulmamasına ilişkin İçişleri Bakanı kararının kaldırılmasına, olayla ilgisi bulunan ilgililer hakkında ön inceleme yapılmasına 17/10/2007 tarihinde karar verilmiştir.
Karşı Oylar	YOK	YOK	VAR

Not. Danıştay kararlarından yararlanılarak yazarlarca hazırlanmıştır.**Sonuç**

Çalışmada çevre vergileri ile ilgili Yargıtay ve Danıştay'a ait 30 dava incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda yaşanan uyuşmazlıklar kategoriler haline getirilmiş ve en çok uyuşmazlığın ilkeler bağlamında olduğu görülmüştür. Daha sonrasında ise sırasıyla vergi miktarında hata, mükerrer vergileme ve sebepsiz zenginleşme uyuşmazlıkları yaşandığı tespit edilmiştir. İlkeler bağlamında kanunilik ve mali güç ilkelerinde uyuşmazlıklar yaşandığı görülmüş ve tarafımızca bu uyuşmazlıkların çözülmesi için vergilendirme aşamasında kanuna bağlı kalınması gerektiği ve vergilemenin mükelleflerin ödeme gücüne göre alınması gerekliliği

vurgulanmıştır. Mükerrer vergileme uyuşmazlığında aynı matrah üzerinden birden fazla vergilendirme yapıldığı görülmüş öneri olarak da tüm çevre vergilerinin tek matrah üzerinden bir defaya mahsus vergilendirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Vergi miktarında yapılan hatalar bağlamında yaşanan uyuşmazlıklarda ise verginin eksik ya da fazla tahakkuk ettirilmesi ve tahsil edilmesi olduğu görülmüştür. Tarafımızca yaşanan uyuşmazlığın çözümü için oran belirleme yetkisinin belediyelerden alınıp cumhurbaşkanına verilmesi gerekli görülmüştür. Böylece Anayasa 73'üncü madde 4'üncü fıkraya bağlı kalınacak ve oran belirleme konusunda yaşanan uyuşmazlıklar bir nebze olsun hafifleyecektir. Bu sayede oranlar belediyelere göre farklılık göstermeyecek ve tüm belediyelerde sabit oranlı olacaktır. Sebepsiz zenginleşme uyuşmazlığında ise sözleşmeler üzerinde yapılan iptaller sonucunda verginin asıl mükellef tarafından değil de başkası tarafından ödendiği tespit edilmiştir. Öneri olarak da sözleşme iptal edilse dahi verginin işi yapan tarafından ödenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Yukarıda vermiş olduğumuz önerilerin dikkate alınıp uygulanması durumunda taraflar arasında yaşanan uyuşmazlıkların sayısında ciddi miktarda azalma olacağı ve hem mükellefin hem de yargı organlarının bu durumdan avantaj sağlayacağı düşünülmektedir. Mükellef hem zamandan hem de paradan kazanacak, yargı organları ise sayısı yeterince fazla olan uyuşmazlık davalarından kurtulmuş olacaktır. Böylece yargının üzerinde bulunan yük hafifleyecek ve karar verme mekanizması daha doğru işleyecektir.

Bu çalışma çevre vergilerini kapsamlı bir şekilde ele alması nedeniyle bu alanda çalışacak araştırmacılara öncülük edecektir. Literatürdeki çevre vergileri çalışmalarının kapsamının dar olması nedeniyle de literatüre yeni ve geniş bir bakış açısı getireceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Acuner, S. (2014). Katı atık ve atıksu bedelinin hukuki niteliği ve Anayasa Mahkemesi kararları ışığında değerlendirilmesi. *Türk İdare Dergisi*, (478), 131-166. Erişim adresi: [http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar\(2\)/2001-2025/2014/Haziran/Kati-Atik-ve-Atik-Su-Bedelinin-Hukuki-Niteligi.pdf](http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar(2)/2001-2025/2014/Haziran/Kati-Atik-ve-Atik-Su-Bedelinin-Hukuki-Niteligi.pdf)
- Ağacan, İ. (2014). *Çevre kirliliği sorunları ile mücadelelerde Türkiye'de uygulanan çevre vergileri ve çevre vergisi bilinci* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <https://acikerisim.sakarya.edu.tr/handle/20.500.12619/91397>
- Atıksu Altyapı ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik. (2010, 27 Ekim). *Resmi Gazete* (Sayı: 27742). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/10/20101027-7.htm>
- Aydın, M. ve Deniz, K. (2017). Atık yönetiminde vergi politikasının rolü: Türkiye değerlendirmesi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 435-461. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/comuybd/issue/36994/534515>

- Aydın, N. ve Göze Kaya, D. (2022). Çevre sorunları ve çözüm arayışları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 14(2), 197-215. doi: 10.55978/sobiadsbd.1151340
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. doi: 10.31592/aeusbed.598299
- Belediye Gelirleri Kanunu. (1981, 29 Mayıs). *Resmi Gazete* (Sayı: 17354). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17354.pdf>
- Belediye Kanunu. (2005, 13 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 25874). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713-6.htm>
- Bilgin, S. ve Orkunoğlu, I. F. (2010). Fiskal ve ektrafiskal amaçlar bağlamında 1970'lerden günümüze çevre vergileri. *Gazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(1), 77-108. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gaziuiibfd/issue/28323/300977>
- Bowen, G. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. doi: 10.3316/QRJ0902027
- Boz, S. S. (2023). İçtihat temelinde çevre davalarında menfaat ihlali. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(2), 881-927. doi: 10.51120/NEUHFD.2023.104
- Büyükşehir Belediyesi Kanunu. (2004, 23 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 25531). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040723.htm#1>
- Creswell, J. (2017). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (3. bs.). S. Demir (Çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çataloluk, C. (2014). Çevre sorunlarının önlenmesinde vergi politikası. *Turkish Studies*, 9(8), 21-34. doi: 10.7827/TurkishStudies.7200
- Çelikkaya, A. (2011). Avrupa Birliği üyesi ülkelerde çevre vergisi reformları ve Türkiye'deki durumun değerlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 97-120. Erişim adresi: <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/114880/>
- Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2018, 10 Aralık). *Resmi Gazete* (Sayı: 30621). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/12/20181210-4.htm>
- Çevre Kanunu. (1983, 11 Ağustos). *Resmi Gazete* (Sayı: 18132). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18132.pdf>
- Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2006, 13 Mayıs). *Resmi Gazete* (Sayı: 26167). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/05/20060513-1.htm>

- Demir, E. (2019). Bilimsel araştırma paradigmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 1-17. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/profile/Ergul-Demir/publication/331223767>
- Demir, E. ve Yalçın, H. (2014). Türkiye'de çevre eğitimi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 7(2), 7-18. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/derleme/issue/35093/389303>
- Dijital Hizmet Vergisi ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (2019, 7 Aralık). *Resmi Gazete* (Sayı: 30971). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191207-1.htm>
- Doğan, M. (2017). Turizm ve şehir vergisi: Kuramsal bir analiz ve Türkiye üzerine öneriler. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 28(2), 269-280. doi: 10.17123/atad.362583
- Erdoğan, G. (2008). Çevre politikalarının ulusal ve uluslararası hukuk açısından değerlendirilmesi ve çevre sorunları. *İzmir Barosu Dergisi*, 73(2), 2-49. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/publication/258363583>
- Erhürman, T. (2011). Çevre davalarında menfaat ihlali: Danıştay ve KKTC Yüksek İdare Mahkemesi kararları üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 60(3), 447-484. doi: 10.1501/Hukfak_0000001635
- Ertekin, Ş. ve Dam, M. (2020). Türkiye'de çevre çergilerinin çevresel etkileri üzerine bir değerlendirme. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 15, 66-87. doi: 10.19168/jyasar.655644
- Gider Vergileri Kanunu. (1956, 23 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 9362). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/9362.pdf>
- Gül, E. ve Ekinci, A. (2015). Çevresel düzenlemelerin dış ticaret ve rekabet gücü üzerine etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (7), 1-11. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4749/65223>
- Güven, A. ve Bozdoğan, D. (2018). Küresel bir kamu malı olarak çevre ve Türkiye'de küresel çevre politikası araçlarından vergilerin etkinliğinin değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 1-18. doi: 10.19129/sbad.342
- İnan, M. (2018). Kamu ekonomisi ve dışsallıkların içselleştirilmesi. *Econharran*, 2(2), 76-107. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/econharran/issue/38815/451295>
- İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun. (1981, 23 Kasım). *Resmi Gazete* (Sayı: 17523). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17523.pdf>
- Kayaer, M. (2023). Bir çevre koruma aracı olarak çevresel vergilerin, sübvansiyon ve teşviklerin ve dış yardımların kullanılması. *Azerbaycanın Vergi Journalı*, 129-142. Erişim adresi: <https://acikerisim.bartın.edu.tr/bitstream/handle/11772/6624/>

- Kaypak, Ş. (2013). Çevre sorunlarının çözümünde küresel çevre politikaları. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 17-34. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/musbed/issue/23292/248569>
- Kete, H., Aydın, M. S. ve Kaya, H. (2017). Çevre sorunları ile mücadelede maliye politikaları. *Journal of Life Economics*, 4(2), 167-190. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/310513>
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1156348>
- Küçükaya, A. (2008). *Avrupa Birliği ortak çevre politikası çerçevesinde çevre vergileri ve Türkiye için bir değerlendirme* (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=sAGTEOSbhENux6IVpAQdoQ&no=cA4cfVOONd3u56RNfODP9g>
- McConville, M. ve Chui, H. (2007). *Research methods for law*. Erişim adresi: <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/26898/1/64.pdf>
- Morgan, D. (1996). *Focus groups as qualitative research* (Cilt 16). Erişim adresi: <https://www.kth.se/social/upload/6566/Morgan.pdf>
- Neuman, L. (2006). *Toplumsal araştırma yöntemleri nitel ve nicel yaklaşımlar*. Ankara: Yayınodası
- Ortaç, F. R. (2004). *Global kamu malları ve finansmanı* (1. bs.). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özbilgi, F. (2020). Piyasa başarısızlıklarından dışsallıklar ve çözüm yollarına ilişkin değerlendirmeler. *Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, 2(1), 70-90. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aujfe/issue/54346/738132>
- Özel Tüketim Vergisi Kanunu. (2002, 12 Haziran). *Resmi Gazete* (Sayı: 24783). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/06/20020612.htm#1>
- Öztürk, E. (2015). *Yargıtay kararlarında çevre* (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/118938/yokAcikBilim_10092628.pdf
- Protokol, K. (1997). *Kyoto protokolü*. UNFCCC web sitesinden erişilen adres: <https://www.statistiques.developpement-durable.gouv.fr/sites/default/files/2018-10/ENG5%20REPERES%202010%20ENG-Partie%205.pdf>
- Protokol, M. (1987). *Ozon tabakasını incelten maddelere ilişkin Montreal protokolü*. UNEP web sitesinden erişilen adres: <https://ozone.unep.org/system/files/documents/OEWG-45-5-Add-1E.pdf>
- Satır Reyhan, A. (2014). Çevre ekonomisinde çevre vergileri uygulamaları. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 110-120. doi: 10.17218/husbed.91271

- Savaşan, F. (2020). *Kamu ekonomisi*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Sezer, Ö. ve Dökmen, G. (2018). Kirleten öder ilkesi çerçevesinde Türkiye'de çevre vergileri ve negatif dışsallıklar sorunu. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (57), 163-181. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/525630>
- Şentürk, S. H., Eser, L. Y. ve Polat, S. (2015). Eysel katı atıkların vergilendirilmesi: Türkiye'de çevre temizlik vergisine fayda ilkesi çerçevesinde eleştirel bir bakış. *Maliye Dergisi*, (169), 1-20. Erişim adresi: <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/169-01.pdf>
- Tabiloğlu, D. (2022). *Çevre sorunları ile mücadelede çevreyi korumaya yönelik maliye politikalarının etkinliği* (Doktora Tezi). Erişim adresi: <https://acikerisim.sakarya.edu.tr/bitstream/handle/20.500.12619/100676/T10241.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Tunç, M. ve Yıldız, B. (2024). Türkiye'de atık yönetiminde uygulanan mali tedbirlerin analizi. *The Journal Of International Scientific Researches*, 9(1), 14-34. doi: 10.23834/isrjournal.1381831
- Turna, F. (2022). Plastik poşet vergisi: Gerçekten etkili mi? S. İpek, C. Kılıç ve S. S. Tan (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırmalar II* (s. 248-262) içinde. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/publication/363924830>
- Tursun, D. D. (2010). *Danıştay kararlarında çevre ve çevre hakkı* (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/669782/yokAcikBilim_380691.pdf?sequence=-1&isAllowed=y
- Türk Borçlar Kanunu. (2011, 4 Şubat). *Resmi Gazete* (Sayı: 27836). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110204-1.htm>
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982, 9 Kasım). *Resmi Gazete* (Sayı: 17863 (Mükerrer)). Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17863_1.pdf
- Tütüncü, S. İ. (2012). *Çevre vergileri ve uluslararası standartlara uyum açısından Türkiye değerlendirmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: <https://avesis.deu.edu.tr/dosya?id=40fd5c69-8eff-4c3c-88e3-5f97eabd8c25>
- Uçar, O. ve Bağrıaçık, E. (2021). Türkiye'de konaklama vergisi: Ulusal düzeyde uygulanması üzerine eleştirel bir yaklaşım. *Çukurova Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(2), 347-361. doi: 10.51945/cuiibfd.996325
- Vergi Usul Kanunu. (1961, 10 Ocak). *Resmi Gazete* (Sayı: 10703). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10703.pdf>
- Yapıcı, F. ve Tügen, K. (2019). Sürdürülebilir kalkınma politikası çerçevesinde Türkiye'de çevreci vergiler. *İzmir YMMO Dergisi*, 1(1), 25-37. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/818672>

Yegen, B. (2020). Atıksu bedel ve tarifelerinde yaşanan uyuşmazlıkların örnek yargı kararları eşliğinde incelenmesi. *Legal Mali Hukuk Dergisi*, 16(184), 899-918. Erişim adresi: <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/383399>

Yeniçeri, H. (2020). Çevrenin korunmasına yönelik toplumsal duyarlılığın oluşturulmasında vergilerin rolü. Z. Gölen, Y. A. Unvan ve S. Özer (Ed.), *İktisadi ve İdari Bilimlerde Akademik Çalışmalar* içinde (s. 211-229). Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/profile/Cevdet-Kizil/publication/339915592>

Extended Abstract

Purpose

This study covers general information, theoretical framework, application and legal importance of environmental taxes. This study aims to examine and analyze court decisions regarding environmental taxes applied in Turkey, to identify disputes and to offer suggestions for resolving these disputes. Since there are very few studies on this subject in the literature, with this study, new solution suggestions will be offered to the parties in dispute and the dispute between the parties will be ended. This study was prepared based on the following research questions:

What are environmental taxes?

What are the functions of environmental taxes?

What are the environmental problems encountered?

What are your suggestions regarding the problems encountered?

What are the legal disputes regarding environmental taxes?

Design and Methodology

The sample of this theoretical study is based on court decisions regarding environmental tax disputes. There will be no sample selection in the research. Interpretive paradigm, qualitative method methodology, case study design and document analysis method were used in the research. With the interpretive paradigm, it will be possible to reveal and classify the types of disputes hidden in court decisions. With the qualitative method methodology, court decisions will be examined orally, analyzed and interpreted. Case law decisions accepted as primary sources will be analyzed with a case study design. Since the decisions of the Council of State and the Supreme Court of Appeals will be examined, the document review method was preferred. In this context, 30 cases regarding disputes in environmental taxes were examined and analyzed. The research is a qualitative study due to the examination of documents related to court decisions.

In 2024, data on court decisions were collected and cases between 1995 and 2024 were examined. These cases are entirely related to environmental taxes applied in Turkey. The content of the cases is related to the disputes experienced by the parties. Data regarding court decisions were accessed from the websites of the Council of State and the Supreme Court of Appeals. The data obtained was independently reviewed, analyzed and

interpreted by us. In the study, first of all, the theoretical, political and legal infrastructure of environmental taxes is mentioned. Then, relevant literature was shared. Then, the research methods and types of disputes regarding court decisions are included. Disagreements are supported by the table. The resulting disputes are classified and shared with their meanings in tax law. In this way, readers are provided with a clearer understanding of the types of disputes. Simple language was used when making explanations.

Findings

As a result of the examination of 30 court decisions of the Council of State and the Supreme Court, it was seen that there were disputes between the parties regarding double taxation, unjust enrichment, error in tax amount and violation of taxation principles. Most disputes appear to arise from non-compliance with taxation principles. Then, it is seen that there are problems such as error in tax amount, double taxation and unjust enrichment. In the court decisions we examined, it was seen that more than one tax was accrued as double taxation on the same amount of environmental cleaning tax, wastewater usage fee and solid waste fee, and in some cases, these amounts were even collected. In the court decision we have examined, it is seen that environmental cleaning tax and other taxes emerged as a result of the work carried out regarding the contract. Due to disagreements between the parties, the contract was canceled and the collection of accrued taxes became difficult. This situation has led to unjust enrichment. In the court decisions we have examined, it is seen that there are disputes between the parties regarding the tax amounts calculated on the environmental cleaning tax, waste water usage fee and solid waste fee. The errors made here result from under or over accrual of tax. Here, the cancellation and refund of excess accrued and collected taxes is requested, while the remaining part of the under-accrued and collected taxes is requested to be paid. In the court decisions we examined, it was seen that the rates regarding environmental taxes were unlawful and therefore taxation was considered unlawful and therefore disputes arose between the parties.

Research Limitations

The court decisions reviewed were examined, analyzed and interpreted impartially. Thanks to the suggestions given as a result of this theoretical study on environmental taxes, suggestions have been made for disputes between the parties. If the suggestions given are taken into account, disputes between the parties can be resolved. Thus, the number of cases heard in courts regarding environmental tax will decrease and the burden on the courts will be lightened.

Implications (Theoretical, Practical and Social)

The suggestions offered by us regarding the disputes encountered in the court decisions examined are as follows:

In order to resolve duplicate taxation disputes, it is thought that separate obligations should not be created for environmental cleaning tax, solid waste fee and waste water usage fee, and these taxes should be taxed together under a single responsibility and base. In order to resolve unjust enrichment disputes, it is thought that the necessary taxes must be paid by the person doing the work even if the contract between the parties is cancelled. The fact that the accrual and collection of the tax belongs only to the person doing the work will be effective in solving this problem and ending the disputes between the parties. In case of disputes regarding tax amount violations, giving the taxation authority to the president would be an appropriate decision, as it would not be contrary to Article 73-4 of the Constitution. The rate will be determined by a single person and will not differ

according to municipalities. It is thought that to resolve disputes regarding non-compliance with taxation principles, laws should be followed while taxation is carried out and tax rates should be rearranged according to the taxpayers' ability to pay. Thus, disputes between the parties will decrease somewhat and the burden on the judiciary will be lightened.

Originality/Value

Since there are almost no studies in the national literature examining environmental taxes in the context of court decisions, this study differs from other studies in that it will bring new concepts and suggestions to the national and international field and expand the scope of the subject.

Araştırmacı Katkısı: Alper KARA (%50), Onur EROĞLU (%50).